

1. **MIASTO** (7264) *sb n*

-a- (6042), -ą- (1); mieście(ch): -e- (1220), -ę- (1).

miast- (w tym 105 r. błędne znakowanie), \diamond *W G pl wahania*; o jasne; w mieście(ch) pierwsze e jasne.

sg *N* miasto (1120). \diamond *G* miasta (1997). \diamond *D* miastu (219). \diamond *A* miasto (920). \diamond *N a.* *A* miasto (5). \diamond *I* miastem (200); -em (9), -(e)m (191). \diamond *L* mieście (941). \diamond *D a. L* (cum praep „po”) miastu (2) *BierEz, OrzRozm.* \diamond *V* miasto (27). \diamond *pl N* miasta (341). \diamond *G* miast (620); -ą- (563), -a- (14), -(a)- (43); -ą-: -a- *Leop* (27 : 2), *UstPraw* (1 : 1), *BibRadz* (32 : 2), *BielKron* (147 : 4), *Mącz* (6 : 2), *BudBib* (36 : 1), *GórnRozm* (8 : 2). \diamond *D* miastóm (39), miastám (18); -óm *MetrKor, MiechGlab, Leop, KwiatKsiąż, Mącz* (3), *RejAp* (2), *RejPos, RejZwierc* (2), *KochPs, SkarŻyw, GórnTroas, LatHar*; -ám *FalZioł, LibLeg* (5), *UstPraw, BudBib* (2), *ModrzBaz, WujNT* (2); -óm : -ám *Diar* (1 : 1), *BibRadz* (1 : 2), *BielKron* (4 : 1), *SarnStat* (16 : 1), *PowodPr* (1 : 1); ~ -óm (14), -om (7), -(o)m (18); -óm *Mącz* (3), *GórnTroas*; -om *KochPs*; -óm : -om *SarnStat* (10 : 6); ~ -ám (11), -(a)m (7). \diamond *A* miasta (388). \diamond *I* miasty (72), miastami (1) *PowodPr.* \diamond *L* mieściéch (265), miastach (73); -ach *ListRzeź, MiechGlab, OrzRozm, SkarŻyw* (6), *StryjKron, BielSen, SkarKaz, SkarKazSej, KlonFlis*; -éch : -ach *BielŻyw* (1 : 1), *Diar* (7 : 1), *GliczKsiąż* (5 : 1), *LubPs* (2 : 1), *GroicPorz* (7 : 1), *Leop* (25 : 11), *BibRadz* (16 : 5), *BielKron* (21 : 6), *KwiatKsiąż* (2 : 1), *RejPos* (2 : 1), *BudBib* (8 : 5), *ModrzBaz* (6 : 1), *ReszHoz* (1 : 1), *GórnRozm* (2 : 1), *GostGosp* (2 : 1), *WujNT* (8 : 4), *SarnStat* (87 : 16), *VotSzl* (2 : 1); ~ -éch (91), -(e)ch (174); - -ach (53), -äch (15), -(a)ch (5); -äch *LubPs, RejPos, StryjKron, BielSen, GostGosp*; -ach : -äch *Leop* (7 : 4), *BibRadz* (4 : 1), *BielKron* (5 : 1), *BudBib* (1 : 4). \diamond *V* miasta (1). \diamond *du N* (cum nm) mieście (6) *BielKron* 6, 205v, 274, 283, 455v, *BudBib Ios* 21/27. \diamond *A* (cum nm) mieście (9) *HistAl Cv, BielKron* 126, 217v, 273v, 287v, 289v, 392v, *BudBib Ios* 21/25, *PapUp F.*

Składnia orzeczenia w odniesieniu do mieszkańców miasta: przy podmiocie w sg orzeczenie praet typu: miasto było (120), miasto byli (5); było : byli BielKron (19 : 2), Mącz (5 : 1), SarnStat (20 : 2). \diamond Przy podmiocie w pl i du orzeczenie praet typu: miasta były (43), miasta byli (23); były LibLeg (2), SeklKat, KromRozm II, GroicPorz (2), Leop, RejAp (2), ModrzBaz (2), ReszPrz, GórnRozm, ActReg, WujNT, SkarKazSej; byli ListRzeź, HistAl, SkarŻyw, VotSzl; były : byli BielKron (20 : 13), RejPos (1 : 1), SarnStat (6 : 5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Miejsce; locus Vulg* (5) : *OpecŻyw* 87; wedlv g sprawiedlywey rzeczi na obie ftronie niechbi granycze bil polozone o miefczcie przes lyft swoy daly Znacz *LibLeg* 11/83v; [Nie mamy tu miáftá miefczkáiącego [= *trwałego*] ále przyfzłęgo fzukamy. *GilPos* 91].

miasto czego (1): *A* iefliby miáftá być zupęlna offiárá Pánu z Ptáftwá: thedy z Synogárlic y gołąbiąt będzie iá offiárował káplán do ołtarzá: I zákřeciwiłfy mu fłyię y przedárłfy miáfto rány/ wypuści krew ná kray ołtarzá *Leop Lev* 1/15.

Zwrot: »w jedno miasto zgromadzić« (1): ysz [cesarz *turecki*] panow wliłthkych, wyedno myáfto sgramadzicz aby ye posczynal nyemogl *LibLeg* 6/190.

Wyrażenie: »miasto ku mieszkaniu« (1): *incertis magis vagatur fedibus*, tuła fię nie máiąc nigdźiey tu miáftá pewnego ku miefczkániu *CzechEp* 60.

2. Wytyczony i najczęściej otoczony murem teren, pokryty gęstą i planową zabudową tworzącą place i ulice, stanowiący mniej lub więcej samodzielną jednostkę administracyjną, samorządową, a czasem polityczną; mieszkańcy miasta; władze miasta; *civitas, urbs* Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calag, Calep, Cn; *oppidum* Mącz, Calag, Calep; *domus, moenia, polis* Mącz (7232) : Prosił by [...] Droge mu k miáftu vkazał BierEz A3; W mieście go [jesiotra] dobrze przedáli BierEz I2v; Każy ołła vzielenić/ Iutro go po miáftu wodzić. BierEz R4v, A3, A3v, A4v [2 r.], G3 [3 r.], G3v, Hv [2 r.], Pv; Gdy przed miáftem bylo/ Iozeff niedopuřil onym ludziom ijdz s nijmi daléy OpecŻyw 30v; a kto łám łobie iełt/ łwému rozumowi panuie/ motznieyłfy iełt niź ktory miáfta podbijá. OpecŻyw 35; tak ijź z Ieruzale^m ij z ijnłfych miáft wiele ludzi przychodzilo oględatz Lazarza żywego. OpecŻyw 68v, 24, 29, 30, 42v, 49v (42); ForCnR A2 [2 r.], A2v [2 r.], A3, A4, Bv (12); Insulae etiam dicuntur domus in urbe ab aliis separatae, et vicos undique habentes, [...] Domy wmyeścyech ná ołobni łtoyaęoe. Murm 19, 25 [2 r.], 27; Mymer¹ 5v; HistJóz B2v, C, D2, D2v; BartBydg 68b, 75b, 152b; A czolzia thknye kvpczow czy rozno ydą bo zrozlicznich myałth ydą MetrKor 57/117, 57/118v, 59/276, 278v; TarDuch A4v, B6v, C3, E2 [3 r.], E2v; á Tullius mowi, że Socrates z nieba mądrości dołięgnął, á po miáftach ią rozliewał. BielŻyw 42, 2, 8, 9, 14 [6 r.], 17 (31); Takieź y miáftom imiona polłkie albo windelłkie, Lubek, Rołtok, do dzifidyłzego [!] dnia trwaią MiechGlab 46; Modon Wyłep y miáfto thymże imieniem Wenetom moczą odiał MiechGlab 69, *6v, 9, 30, 37, 45 (15); BierRozm 10; WróbŻołt L6, 58/7, 15, Z3v, 121/3; WróbŻołtGlab A4v; LibLeg 6/117v, 118v, 7/10, 35v [2 r.], 11/82, 98; RejPs 81v [2 r.], 128v; ComCrac 12; RejRozpr Cv; ConPiotr 31, 31v; LibMal 1544/78v, 1545/99, 1546/110v [2 r.], 1547/125v, 126 (24); SekłWyzn g3v; RejJóz M, N4v; SekłKat K4, K4v [2 r.], L4; RejKup b8v, c2, d4; RejKupSekł a5v; Krol nád Krolmi y pan nád pány Alexander [...] ludziem w miełciech po włzytkim kroleřtwie Perskim vłtháwionym łaskę łwoię. HistAl G4, A2, A3v, A4v, A7v, B7v [2 r.] (32); KromRozm I Gv [2 r.]; MurzHist C4, Ev, T3v; MurzNT Matth 2/16, 10/14, 15, 14/13, 28/11 (8); KromRozm II g2v, h; KromRozm III F6v, F7v [3 r.], G3v, H8, 13; Wolności, ktorebykolwiek dane były od takowych popłatkow tak miastam jako osobam, aby były ze wszech zjęte na ten czas dla potrzeby pospolitej. Diar 80, 53, 72, 73, 74, 77 (9); co yuź łie włłczęło nye tylko v sláhty [...] ále teź y włámych myełcyech łámifz myełfczánye nád zwyczáy á porządek w vczeniu dzyatek/ łfukáya łobye inłfych łzkoł GliczKsiąź K3v, B4v, E5v [2 r.], F4 [2 r.], H7, K3v; LubPs Cv, N [2 r.], Nv, O4v [2 r.], R2, gg6v, hh4; GroicPorz C2v, a3v, b3, b3v, b4 (25); KrowObr 22v, 28, 30, 49v, 104v [2 r.], 237v [2 r.], 241v; RejWiz 132, 140v, 155v, 162v; Tełz tho łą miáftá ktoreś mi dał bráćie? Leop 3.Reg 9/13; A łzukayćie pokoiu miáfthá tego do ktoregom was kazał záprowadzić y modłćie łie Pánu zá nie Leop Ier 29/7; przed miáftem zábiya miećź/ á domá łmierć podobná iełt. Leop Thren 1/20, *B2, Gen 26/7, 33, 36/35, 41/36 (152); UstPraw Av, A2, D, E2, E3 (22); KochZuz A2; RejFig Aa2v, Aa6, Aa6v, Bb, Bb6v (10); vřzrał á niewiałfy/ Iedny łtoia ná murzech/ á drugie przed miáfty. RejZwierz 37v, A2v, lv, 2, 6 [3 r.], 12v (25); y wybáwił Lotá z one^{go} zginienia miáft tych co w nich miełzkał. BibRadz Gen 19/29; Abowiem oto poczynam karánie od miáftá ktore łie ozywa imieniem moim BibRadz Ier 25/29; Gdy łie tułáli po pułzczy y po pułtyni bez drogi/ á nie náleźli miáftá ku miełzkańiu. BibRadz Ps 107/4; 1. Wypifuię rozdźielenie źiemie. 3. Pierwłza część náleźeć miáftá ku kołściołowi [...] 5. Wtora ku Lewitom. 6. Trzecia ku miáftu. BibRadz Ez 45 arg;

Kázde tedy miáfto y žiemicá ktoraby temu dofyć nie czyniá/ z thákowemże gniewem/ mieczem/ y ogniem będzie poborzoná *BibRadz Esth* 16/23, *Gen* 11/5, I 8a *marg*, *Gen* 18/24, 26, 28 (149); Mniemáli przed tym poſtronni ludzie/ áby POLONIA była Miáfto iákies/ ták iáko ieſt BONONIA we Włofzech Miáfto iedno *OrzRozm* P4; Służnie tedy y Homerus wychwaláiąc Vlyfélá Mowcę/ Bogiem go być zowie: ná ktorego ludzie po miáftu chodzącego pátrzą iáko ná Bogá. *OrzRozm* Q3, I4, N2, O3v [2 r.], Pv [3 r.], P3 (16); Przeſtał też ſiekier ktore iedno przed krolem noſzono/ á miotły zoſtály/ wſzákże vftáwił áby przed miáftem noſzono ſiekiery/ á miotły w mieſcie. *BielKron* 105v; A ftąd dziś zowá część Włofkiej zyemie Lombárdyá/ ktorą ſobie byli obráli/ iáko Medyolan/ Bryxyllá/ Plácencya/ Weroná/ Kremoná/ y wiele inych miáft w nalepſzych kráinach. *BielKron* 162v; á gdy miáftá niewſzytkich Artykulow Kfiążęcych przyimowály/ niebyło ſpolnego przymierza *BielKron* 207; wezwano też mieſzczan álbo poſtow od miáft do Ceſárſkiego dworu *BielKron* 209; boć nam miáfto z mury/ á nie miáftu nas/ Skánderebeg polecił *BielKron* 249v; gdyż ſam Alexánder przyiechawſzy do Syryey/ nie thylko miáftu/ ále y koſciółowi Bożemu poćciwość wyrządził *BielKron* 265v; Ma theż od pułnocy miáfteczko rzeczone Lethá/ z ktorego widáć ná morzu okręty kiedy idą do miáftá álbo z miáftá *BielKron* 277v; Ten Ceſarz Nero kochał ſie w tym/ iż ty miáftá iego imieniem zwano. *BielKron* 287v; A gdy Konrad przyciągnął do nich/ nálaſzł miáfto puſte *BielKron* 365, 9 [2 r.], 10v, 12 [7 r.], 13, 14v (548); *KochSat* A3, B; *KochZg* A2v; *KwiatKſiąż* Av, C4 [2 r.], D4v, Fv, K3; In urbem accessit, Náđ miáfto prziciągnął. *Mącz* 3a; Bovile, Miáfto nie daleko od Rzimu. *Mącz* 26c; Defectio, Odftánie/ Odpádnienie Odtrącenie od kógo/ gdy yákoby miáfto álbo yáki lud od poſłuſzeńſtwá ſwego páná odpádnie. *Mącz* 115b; Hecatompolis, id est, centum urbium, Oſtu miáft. *Mącz* 153d; Macedonia, Kráýiná w Greciey miedzy Thracią. Eripere á Słáwácká ziemiá leżąca/ w tey ſą ony miáftá do których ſwięty Páweł piſał. *Mącz* 202b; Municipatim [...]. Ode wſi/ do wſi álbo przes wſziſtki miáftá yednych praw wżywájące. *Mącz* 237d; Omnis civitas Wſziſtko miáfto. *Mącz* 263c; Regiones urbis, Dziedziny miáftá tego. *Mącz* 349d, 3a, c, 15a, 17b, 20d (169); *OrzQuin* X2v, X3; *LeovPrzep* A3v, D4v; Abowiem pátrzay ná ty mieſzczány o ktorych tu Pan powiádać raczy/ iefli nie ſą podobni ku Sodomie y ku Egiptowi. Bo Sodomá co zá miáfto było/ tho iuż wiemy *RejAp* 93; zábiy kogo chceſz/ wydrzy komu co chceſz/ weźmi żonę/ weźmi dzyewkę/ weźmi mniſzkę czyń złoſci iákies chceſz/ ſwowlności iákies chceſz/ iedno day czyńſz do miáftá do tego/ iużci będzie wſzytko odpuſzczono y wſzytko wolno. *RejAp* 152; Zátrzęſlá ſie ziemiá á miáfto vpáđło *RejAp* Ff4, Cc4v [3 r.], 42v, 43, 82, 93 [2 r.] (65); ſnádniey mogł ná ſtronie/ niſz w mieſcie vczynić temu dofyć *GórnDworz* B6v, P3v, Qv [2 r.], Y4v, Y5v, Z4 (16); Thedy Wirgiliuſz poſtáwił ieden ſłup poſrzod miáftá *HistRzym* 48v, 7, 8, 10v, 11 [3 r.], 18 (51); A powſtánie miáfto przeciwko miáftu *RejPos* 188; Poźrzy ná ktore miáfto chceſz/ poźrzy ná ktore ofiáđłoſci chceſz [...] vźrzyſz to iáwnie á iáwnie oczymá ſwemi/ iż nigdy wiernego wedle obietnic Pánſkich nie naydzyeſz/ áby ſie nie miáło ſporzyć w domu iego *RejPos* 239v, 19v, 22v, [36] [2 r.], [36]v [2 r.], 62 (67); *BielSat* C2v, Ev, M4v, N2 [2 r.], N3; *KwiatOpis* Cv, D2; *HistLan ktv* [3 r.], A2v, A3, Cv, E3, F [2 r.], F3; *KuczbKat* 80, 215; Miáfto pothym widząc onę káſkę iego/ y lámo ſie potym mocno opráwiło/ y mocno przy nim ſtało *RejZwierc* 45v, 28, 43v [2 r.], 45v, 55v, 67v (45); Ktory ma lud máły ktemu ſláby przeciw nieprzyaciéllskiemu/ pátrż mieyſcá takiego/ coby cie ze dwu ſtron bronilo/ to ieſt/ gory/ wody/

błota álbo miáfto. *BielSpr* 36v, 9v [2 r.], 22, 61v, 62, 62v, 63v [2 r.], 72v; *KochMon* 28, 33; *WujJud* 146v, 158; *KochList nlb* 3; *RejPosRozpr* c2v, c3, c3v; *RejPosWstaw* [41³]v; poslemy męże przed łobą ze wyłzpiegią nam ziemię/ á przyniofą nam łpráwę/ ktorą bychmy fię drogą puścić mieli/ y do ktorychby miáft iść. *BudBib Deut* 1/22; tedy opuścili miáfta/ y po wćiekáli/ á przyłzedfzy Pelifzty mowie miełzkáli w nich. *BudBib 1.Reg* 31/7; Bo dni godne pámięci/ y chwálebne miedzy włzem potomłtwem y národem/ po włzytkich ziemiach y miáftach: Tyć (fą) dni *BudBib Esth* 9/28; Y rzekł/ wftąpię/ (á) pokryię ziemię/ wygubię miáfto/ y miełzkáiące w niem. *BudBib Ier* 46/8; Ták mowi Adonái Iehowá/ miáfto przelewáiące krew wpołzrodku łiebie/ áby przyłzedł czás iego/ ktore czyniło báłwany przeciwko łobie/ máżąc fię. *BudBib Ez* 22/3, c, *Gen* 28/19, 44/4, 13, 17/2 (100); *HistHel* B2, D, D3 [2 r.]; *Strum Iv*; *BiałKaz* B3; *BudNT przedm* b8v, *Matth* 12/25, 14/13, *Mar* 14/13, 16 (27); *StryjWjaz* A4; *CzechRozm* 35v, 70, 76v [3 r.], 79v, 119v *marg* (19); *PaprpPan* G, Gv, Ddv, Ggv, Gg2 [3 r.] (10); przedfie rofkazał/ áby miáfto/ ktoreby nablížey było onego mieyłcá gdzie trupá náležiono/ zábiło ćielicę/ dla włągánie Bogá. *ModrzBaz* 79; Oná część miáftá w ktorey fię zápáliło/ niech drábiny przyłtáwiáią/ hakámi rozrywáią/ y chuftámi mokremi gálfą. *ModrzBaz* 84; A zdomow infzych części miáftá/ niech dwá przychodzą/ ieden zółekierá/ á drugi z wiádre m. *ModrzBaz* 84; Sokrátes [...] / gdy go pytano zkądby był: niepowiedziáł fię z Athen/ ále z łwiátá: rozumieiąc to być rzecz nieprzyłtoyná/ áby tákí mędrzec cnotámi fię ofobnemi báwiący/ miáł fię przywłezác do murow á obyczáiw iednego miáftá. *ModrzBaz* 143, 3, 4, 22, 31 [2 r.], 31v (38); Iáką rożá Rzym połe Chryftułowí. Iákími dwíemá koronámi [*Piotrem i Pawłem*] ozdobiło fię to miáfto *SkarJedn* 90; Y nie dla tego iá [*carogrodzká stolicę*] ći wtorego Zboru oycowie S. wczćic chćieli/ áby ná niey kiedy ktory Apołtoł ábo Ewánieliłtá łiedziáł y onę fundowáł/ iáko ty czterzy: ále iz nowe miáfto y głowę łwieckiego páńłtwá/ kwoli Cefarzom tjm/ ozdobić chćieli. *SkarJedn* 179, 24, 26, 90, 137, 174, 175, 179; *KochDryas* [A]3; Przełozonych wyłtępy miáftá zgubiły *KochOdpr* B3 [*idem KochPieś* 47]; *Oczko* 15v; *Calag* 107b, 461a, b; Hieruzálem/ wzór miáft zacnych/ ozdóbá łwiátá: Zgodá miełzczan łwých łpoiona ná wieczné láta. *KochPs* 188; Ze miáftom/ y walecznym národem pánuię/ Włzytko to łáfcé twéy przypifuię. *KochPs* 209, 69, 81, 188; acz drudzy Vr nie zá miáfto/ ále zá ogień/ ktory w Cháłdei zá Bogá miano wykłádáią *SkarŻyw* [282], 20, 21, 27, 31 [4 r.], 70 (109); *ZapKościér* 1579/1v, 2v, 1582/36v, 1586/68v; *MWilKHist* B2, B4, Dv; *StryjKron* 26 [3 r.], 41, 91, 140, 170 (24); *CzechEp* 98 [2 r.]; Y miáfto/ y ozdobnych Cérkwi w czáíe krotkiem Trzydzćieci wygorzáło *KochJez* B2v, B2v; iz niepotáiemnie/ ále iáwnnie fię łchadzamy/ y iz nie tylko z miáftá/ ále y łkąd inąd łudzie do nas przybywáią *NiemObr* 22, 22 [2 r.], 77, 163, 173; *KlonŻal* B4v *marg*, C; *KochMRot* A2v; *ReszPrz* 7, 26, 31, 70, 112; iednák nigdy ich [*znaków miłosci*] wícey áni znácznieyłzych nie znaydziefz/ iáko w tym łwięтым miełćie/ z ktorego też inłze miáftá do dobrych wczýnkow przyłkad biorá *ReszHoz* 124; gdyż fię to wám pokazáło/ że v nas chrzełćiján tylko prawdziwa chrzełćijánłka miłóść fię náyduie/ á ofobliwie w tym Miełćie/ ktore wy włzelákim obyczáiem zgánić y zháńbić chćećie *ReszHoz* 140, 114 [2 r.], 115, 118, 123, 133 [2 r.] (13); *ReszList* 171, 180 [4 r.], 182, 189, 190 [8 r.]; *WerGośc* 223 [2 r.], 266; *BielSjem* 28, 35, 37 [2 r.], 39; *KochPieś* 47; *PudłFr* 61; Szedł z krzyżem z miáftá Pan łzołtey godziny *ArtKanc* D9v, D12, D12v, D17v, D19v, E10 (9); *BielRozm* 19, 33; Moželz mi wierzyć/ izby Polłká dáleko bogátfza byłá/ gdyby miáłá miáft wícey *GórnRozm* L4v,

A3, B2, B2v, D2, K4 [2 r.] (22); *KochProp* 6; *KochWr* 21, 26, 32; Xiazetom Mazoweckim Manom twoim á towarzilzom nałzem/ dwie Miełce widarli *PaprUp* F; *ActReg* 9, 17, 27 [3 r.], 28, 41 (11); *Calep* 202b, 327a, [734]a, 1142a; W Miáłtach gołpodárftwo y dochod rzemiołlá nawiętłfzy/ młyny/ tárgi/ iármárki/ clá *GostGosp* 140; Miáłto ná dźiesiętłki rozdźielić: tákże zás ná kopy álbo ná ftá: áby Dźiesiętłnik wiedźiał co fie w dźiewięći domiech dźieie *GostGosp* 144, 46, 58, 88, 120, 140 (22); *GostGospPon* 170; *GrochKal* 26, 27; *Phil* C [3 r.], C3, D, E, E2 [2 r.] (14); Zły nieprzyaciél/ ínadź to miał w íwym duchu/ Zeby zá wozem kroczył Król w łáncuchu. W pómpie ná w iéznym do miáłtá włáfnégo *GórnTroas* 15, 8 [2 r.], 37; *KochFrag* 8, *OrzJan* 8, 79 [2 r.], 80, 81, 103; *LatHar* 2, 71, 81, 121 307 (17); *RybGęśli* B2; Tedy poczył wymawiáć miáłtam/ w ktorých fię sftáło bárzo wiele cudow iego/ że nie pokutowáły. *WujNT Matth* 11/20, *Matth* 10/15, 23, 11 arg, 12/25, s. 69 (101); *WysKaz* 10 [4 r.], 43; mym zdániém, lepiejby było mieyłce, *ad differentiam* miełce, w miełcie od miáłtá: á mieyłce od mieyłcá, nie od miełcá *JanNKar* F3v, B4; Aby żaden/ ták w miełcie/ iáko y połtroná/ żadnéy rzeczy mocá áni gwałtem bráć ważyć fie nie śmiáł *SarnStat* 17; PRzywileie poślednieyłze po przywileiu Królá Lódwiká/ który iełt dan włyłtkiéy ízláchćie/ íá dáné ołobóm pewnym álbo miáłtóm ná clá Mołtowé *SarnStat* 68; Gdyby Zyd *pro guerra* obwiniony, nie miáłto ma íadźiĆ, ále Król álbo Woiewodá *SarnStat* 245; Ale íż pakt/ którÉ miáłtá z nimi/ y oni z miáłty máią/ vkázáć teraz nie mogli: tedy nie deroguiáć nie páktam mieyłckim/ y owłzem ie w mocy zołtáwuiáć/ odkłádamy to do drugiégo przyłzłégo Séymu Koronnégo *SarnStat* 267; Dźierzawcj miáłt przed Stárołty y Sędźmi máią odpowiediáć. *SarnStat* 884 marg; tedy tákí káždy ták ná drógách iáko y w miełciéłch zálťány/ íól którą powiezie/ trácié będzié *SarnStat* 967; którÉy [solí] połowicá do Zamku Oświéćimłkiégo/ á połowicá Ráycom Oświéćimłkim ná popráwę miáłtá bydź ma. *SarnStat* 967; Tóz miáłto. OKázáło przywileý Krolá Zygmntá *SarnStat* 968, 40, 101, 120, 139, 225 (127); *SiebRozmyśl* H3v, I3v [2 r.]; *ZapMaz II G* 97/90; *KmitaSpit* C3v, C5; Dáleko wiecey tákí pobożny porządek náleżał Miáłtam y miełcam krześciáńłkim *PowodPr* 52, 6, 9, 10, 52 [3 r.], 74, 86; *SkarKaz* 40b, 44b, 242a, 315a [4 r.], 454a (16); *VotSzl* D3v [2 r.], Ev; *CiekPotr* 13, 85; To niłczy Monárchiie/ to y miáłtá záwłzÉ. Gdy o czym wiele mówiá/ czyniĆ zániedbáią *GosłCast* 38, 66; *SkarKazSej* 664b, 669a, 685a [2 r.], 690a, b (11); Miáłto iák z rąbká wywináł ołobne Ná włzem ozdobne. *KlonFlis* G2, F4v, G2, Hv; Ale w tákowych miełciéłch gđzie lichotá wieczná/ Tám twoiá Ambitia iełt niepożyteczná. *KlonWor* 14, *ded* **3v [2 r.], 14, 25, 33, 40, 45; *PudłDydo* A2 [2 r.], A2v, A4; *RybWit* B3v [2 r.], C2; *SzarzRyt* D2v [2 r.].

miasto czego [= *jakie*] (4): Thák mowi Pan/ Wrocę fię do Syonu/ y miełzkáć będe w Ieruzálem/ á będzié wezwano Ieruzálem Miáłtem prawdy *BibRadz Zach* 8/3; *SkarKazSej* 702b. Cf »miasto mocy«, »miasto świátości«.

miasto czego [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (2)] [= *gdzieś leżące*] (34): *KrowObr* 31; Miáłtá lepłze tego kłięłtwá íá Tubingá á Stuthgárdia. *BielKron* 287v, 17, 263v, 264, 268, 280 (8); *HistRzym* 90v; *RejPos* 260; *KwiatOpis* C3, C4v; *BudBib Lev* 25/32; *SkarJedn* 190; *SkarŻyw* 457; *SarnStat* 266, 279, 280, 297, 503 (17); miáłtá onegoż powiátu/ połły íwoie támże wyłzłá. *GrabPospR* L4.

miasto czego [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (7)] [= *w którym coś się znajduje lub dzieje*] (21): *WróbŻołt* kk5; ábowiem iełt rzecz poządłiwa ílugam twoiem/ áby teź mogli oględiáć kámienie

miáftá przebywania twego *RejPs* 148v; *BibRadz* 2.Reg 10/25, 2.Par 28/15; *BielKron* 273v; *BudBib* 2.Esdr 2/3, *Is* 29/1; *CzechRozm* 159; *PowodPr* 67; *SkarKazSej* 668a. Cf »miasto mieszkania«, »miasto ucieczki«, »miasto zebrania«.

miasto czyje [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (19), z przymiotnikiem od nazwy miasta (2), z rzeczownikiem nadrzędnym będącym nazwą właściciela (5); *pron poss* (86), *ai poss* (61), *G sb i pron* (60)] [= zamieszkałe przez kogoś, będące czyjąś siedzibą lub miejscem pochodzenia] (207): *BierEz* G2v; *OpecŻyw* 14v [2 r.], 30v, 51v, 69; *ForCnR* A3; *TarDuch* E2; *BielŻyw* 154; *LibLeg* 11/64; *RejPs* 69v; *SeklKat* E2; *HistAl* D3v; *MurzNT* *Luc* 2/3; *LubPs* O, gg6v, hh3v, hh4; *Leop* *Deut* 12/12, 18/8, *Ruth* 3/11, 1.Reg 20/6, 28 (11); *RejZwierz* 2; *BibRadz* *Gen* 24/10, *Lev* 26/25, *Num* 31/10, *Deut* 13/13, 2.Par 19/10 (15); Przyftoyniey ieft Miáftu náłzemu y pożyteczniey/ (o Leptynes) áby ono dla godnych y niegodnym dobrze czyniło *OrzRozm* P2, Pv, Q2v; *BielKron* 43v *marg*, 53v, 108v, 137, 157 (15); *Mącz* 204b, 419c [2 r.]; *RejAp* 95, 151v; *HistRzym* 27, 64 [2 r.]; *RejPos* 17v, 18v [2 r.], 28v, 238, 306, 322; przywiodą go do ftárfzych miáftá fwoiego *RejPosWstaw* [41³]v; A wftyki miáftá Lewitow wpośrodku oliádfłości fynow Izráelowych/ miáft czterdzieści ósm. *BudBib* *Ios* 21/41, *Lev* 25/32, 21/20, *Ios* 21/19, 2.Reg 19/37, 2.Esdr 7/6 (12); *HistHel* C2v; *BudNT* *Ioann* 1/44, *Luc* 4/29, 10/11; *PaprPan* Hh2v; *ModrzBaz* 37v; Potym chytro fobie ziednáli/ áby ná wielkie świętá w miáfto ich proceffya z fpiewáním/ wchodźić mogła. *SkarŻyw* 87, [236]; *StryjKron* 125, 400; *CzechEp* 18; *ReszPrz* 4, 8, 110, 113; *ArtKanc* M5; *ZapKościar* 1587/69, 1597/46; *ActReg* 58; *OrzJan* 81; *LatHar* 531; *WujNT* *Matth* 11/1, 22/7, *Luc* 2/3, 39, 4/29 (11); *SarnStat* 252, 966, 967, 968 [2 r.], 969 (14); *PowodPr* 8. Cf W połączeniu z nazwą kraju, krainy lub ich mieszkańców; »miasto Dawidowe«.

miasto czyje [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (37), z przymiotnikiem od nazwy miasta (2), z nazwą kraju (7); *G sb i pron* (121), *pron poss* (104), *ai poss* (75)] [= podległe komuś, znajdujące się na czyimś terytorium, stanowiące czyjąś posiadłość] (297): *OpecŻyw* 69; *ForCnRWiet* Av; *BielŻyw* 157; *MiechGlab* 40, 47; *BierRozm* 10; *LibLeg* 7/10, 10/97v, 11/92, 93, 155; *RejPs* 194v; *RejKup* c2; *HistAl* D7, E5, F, H, Hv (9); *KromRozm* III M4v; *LubPs* hh; *KrowObr* 8; Dał tedy Moizefz fynom Gad y Ruben/ y połowicy pokolenia Mánáfses/ fyná Iozeffowego/ Kroleftwo Sehoná krolá Amorreyfkiego/ y Kroleftwo Og krolá Bazán/ y ziemię ich z miáfty ich wfódy w okoł. *Leop* *Num* 32/33; Alie y z fynow Aaronowych ktorzy mielkáli po polach/ y po przedmieściách miáft fwoich iuz byly náznáczeni mężowie *Leop* 2.Par 31/19, *Gen* 36/32, 39, *Num* 21/27, *Deut* 18/6, 19/1 (25); *UstPraw* A2v; *RejZwierz* 17; *BibRadz* *Iudic* 19/12, 2.Reg 8/8, *Is* 17/9, *Ez* 25/9, 30/7 (12); O Kfięftwie Brábantińkim y o niekthorych miáftách iego. *BielKron* 285v, 5, 27, 39, 42, 49v (43); Iadera, miáfto w Iftricy pánów Weneckich. *Mącz* 163b; *Prot* D3v; *LeovPrzep* D2; *GórnDworz* Z5; *RejPos* 50v, 276v; *BialKat* 128v; *RejZwierz* 261v; *BielSpr* 58v; Tedy on wfzedfzy do miáft Ptolemáidfkich/ wfzędzie ofadzał służebnemi *BudBib* 1.Mach 11/3, *Gen* 36/32, 35, 38, *Ios* 17/9 [2 r.], 21/33 (16); *HistHel* D2; *BialKaz* M; *CzechRozm* 121 [2 r.]; *ModrzBaz* 97; *SkarJedn* 178; Miedzy onymi pány y ksiáżęty ná pyfznych koniách go prowadzącemi/ ná ośielku do miáftá ich w ieżdzał *SkarŻyw* 310, 274; *StryjKron* 59, 115, 647, 777; *CzechEp* 153; *KochPieś* 12; *GórnRozm* L3v, L4v *marg*; *GórnTroas* 20; *WujNT* *przedm* 31, s. 845; *SarnStat* 135, 136, 142, 196, 243 (76); *KmitaSpit* C4; *PowodPr* 9, 29; *SkarKazSej* 703a. Cf »miasto cesarskie«, »miasto krolewskie«.

miasto czyje [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (6); pron poss (33), ai poss (18), G sb i pron (12)] [= wybrane, ukochane przez kogoś] (63): Wyfluchay panie lud twój aby miłolierdziem twem odwrocon był gniew twój od ludu twego/ y od tego Miałta twego *TarDuch* E2; *WróbŻółt* 73/6 [2 r.]; *RejPs* 71v, 118v, 129, 148v, 172; *LubPs* N, P5, S2v, cc5v; Abowiem łądy twoie práwe wczyniłeś według wślyftkich rzeczy ktoreś przywiódł ná nas/ y ná miáłto święte oycow náłlych Ieruzálem *Leop Dan* 3/28, *Tob* 13/19, *Zach* 1/17, *Matth* 9/1; *BibRadz* 4.*Esdr* 3/27; *RejAp* 24v, 170; *RejPos* 1, 2 [2 r.], 195v, 196, 196v (11); *RejZwierc* 258v; *KochPs* 77, 108, 152, 176; *GrabowSet* T4v; *LatHar* 290; *WujNT Matth* 9/1, Zzzzzv. Cf »miasto pańskie«.

W połączeniu z nazwą miasta [w tyrni *miasto*, *które zow(i)q* (a. (prze-, we)zwano)... (38), *miasto* *rzczone*... (11), *miasto* *imieniem*, *imienia*, *na imię*... (10), *miasto* (na-, we)zwane... (9), *miasto*, *ktoremu* (a. *ktorego*) *imię*... (4), *miasto* *przezwisekiem*... (2), *miasto*, *ktoremu* *rzekano*... (1), *miasto*, *ktoremu* *przezwiseko*... (1); *przy przypadku zależnym* (nie licząc A z nazwą w m oraz n) *nazwa* w *przy przypadku zależnym* (542), *nazwa* w N (324) [w tym: z nazwą obcą, być może nieodmiennie (319)]; *miasto* + *nazwa* (973), *nazwa* + *miasto* (644)] (1617): *ListRzeż* w. 3; *OpecŻyw* 13, 29, 29v, 37v, 39 (20); *OpecŻywList* C2; *MetrKor* 57/118v, 59/279; *TarDuch* B6v; *FalZioł* V 17b; ysz opatrzny cristophor nyenaloszyl szesczy kop (ad) na potrzeba reczy pospolythey myastha ostrowyey *ZapWar* 1534–1536 nr 2371; *BielŻyw* 2, 33, 123, 149, 154, 155 [2 r.]; *MiechGlab* *6, *8 [2 r.], *8v, **, **v (44); *LibLeg* 7/10, 35v; *WróbŻółt* qq2v, 127/5, łfv, 136/6; *RejPs* 81, 118v, 128v, 190v, 195v, 204; Ruben idącz w drogę vyrzał miałto Egipt Owólz ci iuz podobno to Egipt miałto widać *RejJóz* M; Gdi fie to działo kfiążę iedno Bitirio z miáłtá Gadi wybieżał ze trzemidziefiąt tyliąc ieznych ku bitwie zgotowaných. *HistAl* B8; Stráxagonas tedy biegł do Ateny miáłtá gdzie fie wskarżał s płączem ná Alexandrá *HistAl* D5, Bv, B7, B8, B8v, Cv (19); *LibMal* 1551/160v; *MurzHist* B3; *MurzNT Matth* 2/23, k. 116, *Luc* 2/4 [2 r.], *Ioann* 6/1; *KromRozm III* A5v, C2, E6, O2v; nákupił yábłek woz y yechał do myáłtá Pyotrkwá záfie áby yábłká rozprzedał *GliczKsiąż* I, E2, N7v; *LubPs* N; *GroicPorz* a3v, i3, k2, 1 [2 r.], ł3 *marg* (9); *KrowObr* 30, 30v, 34, 63, 102 (9); *RejWiz* 182v; *Leop Num* 22/1, *Deut* 29/22, *Ios* 7/4, 11/10, 22 (63); *RejZwierz* 6, 8, 12v, 17v, 20v (15); rołkażał Iudzie y Ieruzálem miáłtu/ Przed ołtarzem tym modlić fie będziecie. *BibRadz Is* 36/7, *Gen* 10/11, 12, 12/8, 19/4, I 13a *marg* (28); *OrzRozm* Pv, T4 [2 r.]; pánował w kráinie Edon w mieście Náchábá *BielKron* 27; Ciáło iego od Krześciánow było przyniešiono do miáłtá Edešfy. *BielKron* 144; Tákiefz miáłto Bázylea wczyniło/ iż [...] wyrzucili obrázy zewšzytkich košciółow *BielKron* 205v; bo ty dwie miešcie namoznieyłze Berno á Tygurym ziednoczenie w wierze mieli *BielKron* 205v; V gory Gelboe była niegdy Betulia miáłtho *BielKron* 266v; Ná brzegách morłkich przeciw łobie łą dwie miešcie stáre/ Seftus w Chersonefu Tráciey/ á Abidus w Azyey *BielKron* 274; Thá rzeka pod miáłto Lánfenberg ciáłnemi łkálámi łcišniona idzie *BielKron* 283; profił go áby łnim był iáko z brátem przeciw Konrádowi/ Legnickiemu/ dárowawšy go trzemi miáłthy/ Reychembách/ Fránkenštein/ y Strzelin. *BielKron* 367; A ták Mołkwá/ nie od rodzáiu ieft rzeczona thym przezwiłkiem/ ále od Rzeki y Miáłtá/ ktore z dawná zowá Mołkwá. *BielKron* 427; Ma dwu Pánu Miáłtho Rygá/ Arcybiłkupá y Miłtrzá. *BielKron* 437v; Potym przyplłynęłimy do Kálektu Miáłthá *BielKron* 453, 3, 5, 6, 6v [2 r.], 7 (613); *KwiatKsiąż* Av; Bragada, Rzeka w Afryce przy miešcie Vtyka rzeczoným. *Mącz* 26d, 1a, 2c,

d, 3a, 6b (53); *SarnUzn* H6v; y máley też Polłki nie vprześpieczam [...] á nawięcey Kráková miáftá fławnego/ y owłzem wielce bym im rádził/ áby iefli fye kiedy ognia ftrzegli *LeovPrzep* E2v, a4v, D2, D4v [2 r.], E2v; Iácy krolowie żáłowác będą miáftá Bábilonu *RejAp* Dd4v, 46, 82, 108, 121v, 147 (18); *GórnDworz* L5, P3v, R4v [2 r.], Y3v, Y4 (10); *GrzepGeom* B; *HistRzym* 10v, 16v, 18 [2 r.], 20, 21v (18); *RejPos* 17v [3 r.], 18v, 25v, 50, 50v [2 r.] (30); *BiałKat* 18v, 298v; *KwiatOpis* A4, A4v, [C2]v, C3, C4v; *RejZwierc* 60v, 167v, 172, 199v, 200, Aaa; *BielSpr* 38v, 39, 48, 48v, 50, 58v; *WujJud* 46 [2 r.], 187; *BudBib* c3 [2 r.], *Deut* 34/3, *Ios* 21/21, 22, 24 (28); *HistHel* Bv, D, D2; *BiałKaz* C, E, F4v; Y przyzędłzy wprowadził fię do miáftá rzeczónego Názáret *BudNT Matth* 2/23, *Ioann* 11/54; *StryjWjaz* B; Bo do tych [*pogaúskich narodow*] Prorocy nie bywáli połyłáni/ oprocż Ionafzá/ ktory do Niniwe pogáńłkiego miáftá połány był. *CzechRozm* 109, 118v, 120v, 144, 144v [2 r.], 161; *PapPrPan* Gv, Ddv; *ModrzBaz* 63v; *SkarJedn* 174; *SkarŻyw* 13, 40, 41, 90, 100 (45); *ZapKościar* 1581/22v, 23, 23v, 24, 25 (8); á leży tá Krainá Chalibow w máley Azyey názwána [!] od Miáftá Chalibe *StryjKron* 16, 11 [3 r.], 26 [4 r.], 36, 41 [2 r.], 51 (53); *NiemObr* 52 [2 r.], 170; *KlonŻal* B3v marg; *WerGość* 215, 228, 244; Iż w BEtlehem mieście/ wiedz to Krolu isćie/ tamo fię Kryftus národził *ArtKanc* C13v, B15v, C13, N13v; *GórnRozm* B2, G3v, L4v; *PapUp* I2v; *ActReg* 114; *GostGosp* 70; *Phil* B3 [2 r.], K2, M2, P2; *LatHar* 325, 356, 444, 529, 531 (8); *RybGęśli* A3v; *WujNT przedm* 23, 31 [2 r.], 35, 41, s. 4 (50); *JanNKar* B4; *SarnStat* 29, 171, 224, 258, 367 (85); *KlonKr wstęp* A2, k. D4; *KmitaSpit* A3v, C6; *PowodPr* 5, 32, 84; *SkarKaz* 382b, 385b, 517b; *CzahTr* Hv; *SkarKazSej* 675b; *KlonFlis* G2 marg, G3v marg; *KlonWor* **3v; *PudłDydo* A2, A4v. Cf miasto czego; miasto czyje; W połączenia z nazwą kraju; W połączeniu z nazwą właściciela,

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miasta lub G pl nazwy osobowej oznaczającej mieszkańca [w tym: ai (203), G pl sb (8), G pl w składni zgody (3); miasto + określenie (179), określenie + miasto (32)] (211): a nym mv zadal rany krwayey [!] wpyersy w myesczye warszewskyem gwałtem. *ZapWar* 1511 nr 2082, 1542 nr 2555; *MetrKor* 37/4; *BierEz* F3; *OpecŻyw* 78 [2 r.]; *Murm* 36; *TarDuch* D3v; *BielŻyw* 14, 23, 61, 67; *MiechGlab* 54; *LibLeg* 11/95 [2 r.], 165v; *LibMal* 1548/142, 1553/174v; *HistAl* Dv, D3v, D4 [2 r.], D4v, D5; *LubPs* S2v; *KrowObr* 202, 224v; *Leop 2.Mach* 12/29; *RejZwierc* 6v, 25; *BibRadz Iudic* 19/11, 2.Esdr 13/20, *Ez* 22 arg, 1.Mach 14/20, 2.Mach 12/7 (8); *BielKron* 27, 57, 96, 117, 124v (24); *KwiatKsiąż* K4; *Municeps*, proprie dicitur, Ten który [...] był vczefníkiem praw/ wolnoścy y poštěpów miáftá Rzimskiego acz gdzie yndźiey niżli w Rzimie mieřzkał. *Mącz* 237c, 247d, 274d, 291b [2 r.], 315d, 335b (11); *RejAp* 43, 61v, 105v [2 r.], 107v, 109v (18); *HistRzym* 27; Iáko fie to okazało [...] náá miáftach Sodomłkich y Gomorłkich: iż ie Pan przeřtrzezał/ iż ie Pan vpominał/ á prze grzechy ich/ nie mogło iedno iáko ná opokę vpáść fłowo Páńłkie ná ferce ich. *RejPos* 65; *Niniwitowie* miałtho ono zacne/ [...] nic inřzego nie vczynili/ iedno [...]/ wołáli vřtáwicznie k niemu o fwięthe miłofierdzye iego *RejPos* 328v, 15v, 34, 34v, 35, 89v [2 r.] (23); *RejZwierc* 60v, 134v, 202, 264, 265v; *BielSpr* 37v; *WujJudConf* 21; *CzechRozm* 120, 131v; *SkarJedn* 90, 91, 92, 94, 187; *KochOdpr* A3v; *KochPs* 71, 212; *SkarŻyw* 71, 93, 353, 408 marg; *MWilkHist* I3v; *StryjKron* 360, 637; *CzechEp* 417; *ReszPrz kt*, 3, 5 źp, 26, 95; *ReszHoz* 114 [2 r.], 115 źp, 117, 134, 135; *ReszList* 142, 179 [2 r.], 180, 182; *ArtKanc* A4v; Nieiáki bowiem Dyomedontes Krolá Xerxelá przyiaciel/ zá prořbą iego chcąc Epáminondełá *pecunia corrumpi*, przyzędł z wielkořcią złotá do

Thebanow Miáftá *Phil* F2, C3; *LatHar* 324, 420; *WujNT przedm* 39, s. 174, *Act* 16/14, 19/35, s. 514 (13); Y wżyftkié y koźdégó z ofobná/ kleryki/ żaki/ ftudenty/ láiki do przerzeczonégó miáftá Krákwófkiegó/ dla náuki [...] przyfzlémi czáfy iádácé [...] od wżelákich płac [...] wymuiemy *SarnStat* 202, 201, 504 [2 r.], 541, 961 [2 r.], 962 (22); [W Chálcedońkim mieyście *HerburtArt* 190]. *Cf* miasto czyje; *W połączeniu z nazwą kraju*; *W połączeniu z rzeczownikiem nadrzędnym będącym nazwą właściciela*.

*W połączeniu z nazwą kraju, krainy lub ich mieszkańców lub przymiotnikiem od tych nazw [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (146), z przymiotnikiem od nazwy miasta (4); w + L (a. in + Abl) n-loc i coll n-ethn (288), ai (264), G n-loc (64) [w tym: z nazwą obcą nieodmiennie (7)], G n-ethn (18) [tu tym: z nazwą obcą nieodmiennie (2)], w pośrzod(ku) + G n-loc (3), z(e) + G n-loc (2), u + G n-ethn (1), na + L n-loc (1); miasto + nazwa (571), nazwa + miasto (67)] (638): ListRzeż w. 54; a tam było wiele doktorow/ miŃtrzew ij licemiernikow s kaźdégó miáfta żydowfkiegó *OpecŻyw* 43, 8; *TarDuch* A7v; *FalZioł* +2; *BielŻyw* 86; *MiechGlab* **2 [2 r.], **3, 5, 52, 68; *LibLeg* 10/61; *ComCrac* 13v; *HistAl* E8v [2 r.], G4v; *KromRozm I* Gv; *KromRozm II* y; *Diar* 94 [2 r.]; *DiarDop* 102; *LubPs* Qv, gg6v; *GroicPorz* a3v [2 r.], f3v, pp2; *Leop Num* 21/25, 32/26, *Ios* 18/14, 1.Reg 30/29 [2 r.], 3.Reg 13/32 (30); *RejZwierz* 24v, 84; iż poŃłał fwe Hetmány z woýłki ktore miał przeciw miáftom IzráelŃkim *BibRadz* 1.Reg 15/20; Wźiąłem tedy kubek z ręki PáńŃkiew/ y nápowálem z niego wżyftki narody do ktorych mię Pan poŃłał. To ieŃt do Ieruzálem y do miáftł Iudfkich *BibRadz Ier* 25/18; Ná drogę pogánów nie vdawaycie fię/ y do miáftł Sámárythanów nie chodźcie. *BibRadz Matth* 10/5, I 6d marg, *Deut* 18/6, *Ios* 13/31, 1.Reg 6/18, 15/5 (31); *OrzRozm* M3, E4 T3v; O niektorych. miáftách źiemie Báworskiej. *BielKron* 288v; Było to miáfto niegdý pod krolem DuńŃkim/ ále pothym wiodło fnim ciężkie walki/ dziŃs ieŃt pod RzymŃkim páńŃtwem iáko inne miáfta niemieckie. *BielKron* 290v; Potym tá Wolgá/ wpada w morze KáŃpiń/ ktore RuŃzacy zowá Morie ChwaleńŃkoie/ gďzie miáfto TátárŃkie rzeczóné AŃtráchan *BielKron* 432; y wiele innych wypifano miáft v wielkich Tátárow *BielKron* 439; przyplýnáłem do Beryntu miáfta Fenickiego *BielKron* 455v; Fráńkoniew miáfta. *BielKron* Kkkk4, 15v, 27, 28v, 31v, 43 (154); AEnna, Miáfto w poŃrzód Sicilij. *Mqcz* 4c; Avenicum, Miáfto w Szwáicerskiej ziemi. *Mqcz* 20a; Chalcedon, vel Chalcedonia, Miáfto w Aziey iuxta Bosphorum Thracium, za ConŃstantinopolem. *Mqcz* 50c; Libycis, Miáfto w żydoŃtwie. *Mqcz* 192c; Methymna, Miáfto ná wyfpie Lesbo. *Mqcz* 219c, 1d, 4a, 6c, d, 7c (176); *RejAp* 38, 42v, 82; *GórnDworz* Aa, Ii3; *RejPos* 18v, 35 [2 r.], [36] [2 r.], 81v, 269v, 300, 304; *KwiatOpis* A4, [C2]; *HistLan kt, ktv*, A2v [2 r.], F5; *RejZwierz* Aaa; *BielSpr* 38v, 39, 48, 58v; Y rzekł Iehowá do mnie obwoływay wżyftki słowá te po miáftách Iehudy y po vlicach Ierufzálimfkich. *BudBib Ier* 11/6, *Ios* 21/27, 32, 38, 1.Reg 30/28, 29 (32); *HistHel* Bv; *MycPrz* II C2 [2 r.]; *BudNT Matth* 10/5, *Luc* 1/35, 4/31, 23/51, *Act* 21/39; *CzechRozm*, 119v, 235; *ModrzBaz* 55, 91; *SkarJedn* 29, 155, 168, 262; *KochPs* 102 130 147; LVcyan był rodem z Samofzaty miáfta Syryey *SkarŻyw* 46, 124, 231, 304, 307, 317 (14); *StryjKron* A3v, 26 [2 r.], 41, 51, 260 (11); *CzechEp* 424; *NiemObr* 170; *KlonŻal* B4; Máią tám fwoie koŃŃcioły/ káplice/ kłafztory/ Ńzpitéle/ okro^m przednieyfzych miáft Włofkich/ máło nie wżyftkie KroleŃtwá *ReszHoz* 115; *ReszList* 162, 166; *ArtKanc* B2v; *ActReg* 46; *Phil* C4, E; *OrzJan* 86; *LatHar* 325, 336, 444, 502, 726; *WujNT przedm* 31, *Matth* 10/5, s. 40 marg, *Matth**

10/23, *Luc* 1/26 (25); MIASTO PODOLINIEC ze Spiszá. OKazało lift *SarnStat* 968; PROsili nas Połowie Ziemscy [...] / ábyfmy incorporatiá Wóytoftwá Krofnienfskiego przez przodki náfzé miáftu temu dána/ ták iáko miáftom innym Koronnym ápprobowáli *SarnStat* 1050, 106, 115, 277, 289, 389 (43); *KmitaSpit* A3v; *PowodPr* 80; *SkarKaz* 382b; *VotSzl* D3, E4v; *CiekPotr* 32; *SkarKazSej* 688a, 694b [2 r.], 695b; *KlonFlis* F; WłaŃny tám Lichogrod ábo $\pi\omicron\nu\eta\rho\acute{o}\pi\omicron\lambda\iota\varsigma$ ono miáfto w Thrácyey przez Filipá Mácedoná ofádzone złymi ludźmi *KlonWor ded* **3v; *PudłDydo* A2. Cf miasto czyje; W połączeniu z rzeczownikiem nadrzędny**m** będącym nazwą właściciela.

W połączeniu z rzeczownikiem nadrzędny**m**, będącym nazwą właściciela, zwierzchnika, urzędnika, określeniem godności miejskiej świeckiej i duchownej itp. [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (37), z przymiotnikiem od nazwy miasta (6), z nazwą kraju (4); miasta (G) (153), w mieście (15), nad miastem (8); nazwa, + miasto (169), miasto + nazwa (10)] (179): na którym [zamku] był pán tegoż miáfta rzeczony Szczeńcie. *ForCnR* A2; [Bijas] Był kxiążęciem nad miáftem Prienenfkim *BielŻyw* 13; *MiechGlab* 55; Z bozey mylosczy Czesłarz Thvreczkii y ynich wylkich panfthw, przikazvye vam sędziam wżithkich myafth *LibLeg* 10/58, 6/117; W Ephezye też zezwawfły kápłany onego myáftá/ yáko Lukáfz S. piífse/ ták knim mowił *KromRozm III* H8; S. G. Woyth przyfyęgły Miáftá.N. oznáymię tym to piánim káždemu komu to przynależy wiedzieć/ iże ná żądanie thego.N. dałem y dawam zupełną moc.N. Woźnemu Ziemfskiemu przyfyęgłemu *GroicPorz* p2, d2, 13v; Bo záprawdę iednoftáynym á okruthnym wřzech Stároft y Vrzędnikow w miściech [!] wyrokiem thák zdawáni/ y wywodzeni do Krolá byli *Leop 3.Mach* 4/1; Aták pobudzili lud poŃpolity/ y przełoženi [lege: przełožone] miáftá ktorzy to fłyfeli. *Leop Act* 17/8, *Iudic* 9/30, 50, *Ruth* 4/2, 1.*Reg* 16/4; *UstPraw* F4; *BibRadz* 1.*Reg* 22/26, *Ez* 22 arg, *Eccli* 10/2; Perykles Athenieñ: dzielny miáftá onego Senator [...] thák sam do siebie mawiał *OrzRozm* A4, M3; Tego też czáfu Abágárus krol miáftá Edeffá poŃlał do páná Kryftulá lift fwoy *BielKron* 140v; Sultan tego miáftá obietnicámi wielkiego trybutu Almeryká zádzierzał *BielKron* 179; obegnał miáfteczko Gyns/ leżał około niego dni dwádzyeciá/ żadáiac tylko tego áby był iemu wydan Mikołay Iurifchityus Hetman miáftá. *BielKron* 190v, 119v, 143, 144v, 209v, 214v (16); Legatus etiam, Namiefnik Hetmánski/ ták ná woynie miedzy zołnierftwem yáko y nád miáftem *Mqcz* 186d, 63d, 79a, b; *HistRzym* 20v, 22; iáko on Herod y oni Bifkupi wřzyfcy/ y wřzytek Senat miáft y zyem onych wřzytkich s przyfcia iego ftrwożeni á wřtráfzeni byli. *RejPos* 305v, [36], 198v, 243, 259, 277v (10); *BiałKat* 339; *RejZwierc* 135 [2 r.], 199v; *BielSpr* 39; *RejPosWstaw* [41³]v; przyfzedł do Bethlechemá/ tedy fię złękli fćarfzy miáftá (onego) dla przyfcia ie⁸⁰ *BudBib* 1.*Reg* 16/4, *Deut* 22/18, *Iudic* 1/6, 4.*Reg* 19/13, *Eccli* 10/2; *PaprPan* Ev, L2; *ModrzBaz* 30, 32; y sam brat náfz Ewzebius tego miáftá Bifkup/ nigdy fię te⁸⁰ nie przy. *SkarJedn* 139, 55, 119, 188; *SkarŻyw* 304, 312, 451, 502, 532; Przed prawem náfzym Miáfta Koscierziny, Stalo się podziękowanie od Opatrznego Grzegorza Yeżewfskiego i malzonki iego *ZapKoscier* 1579/2, 1579/1v, 2v, 1580/8, 9, 10 (36); Pomoż Bog pánie Rubenie/ Cnotliwy Krześciáninie. Tego miáftá Aptękárzu *MWilkHist* C2v, B2 [2 r.]; *NiemObr* 50; *ReszHoz* 134; *ReszList* 182; wřiąwřzy go rodzice/ przywiodá go do wrzędu onego miáftá/ ná fád *WerGość* 266; Politeia – Politiá, rzad w miefcie, albo, w R. P. *Calep* 817b, 170b; *WujNT Act* 17/8, 25/23, s. 726; *SarnStat* 25, 187, 270 [2 r.], 271, 351 (23); *PowodPr* 32; *SkarKaz* 549a; *KlonWor* 15. Cf miasto czyje; »rada miasta«, »rajca miasta«.

W połączeniach szeregowych (280): MetrKor 37/4v; BierEz P4; Murm 29; Mymer¹ nlb 1v, k. [31²]v; FalZioł V 50v, 51; MiechGlab 9, 56; BierRozm 6; LibLeg 10/95, 97v, 11/[32²]v; iefly fię niechce poleptic/ tedy go łparafiey wyrzuczić iako owczę parłziwą á niepołłufną/ dom miałto/ albo parafiją zapowiedzieć az by fię nakarał y włznał. SeklKat Z2; KromRozm II a4v, q3v; A to yełt wthory znák kołcyoła tego/ ktorego łłukamy/ iż ma być y yełt nye w yednym myełcye/ áni powyećye/ áni w yedney álbo kilku żyeń/ áni w yednym yęzyku/ áni yednego wyeku: ále po włłech zyemyach/ narodzyech/ yęzykoch/ łtanyech/ włłech wyekow zgromádzony KromRozm III D8v, A5v, D7v, F6v, F7v, F8 (11); Diar 95; GliczKsiąż G6; GroicPorz h4v, p2, ł3v; KrowObr 11, 23 [3 r.], 30v, 32v, 75 (12); RejWiz 10v, 45, 46v, 120v; I zebráli fie po włłyłtkich miáłtach/ y miáłteczkach/ y miełcach áby wyćiągnęli ręce fwe ná nieprzyiaćioły y przeládowniki łwoie. Leop Esth 9/2, P4, 4.Esdr 15/42, 62, 8/17, 2.Mach 4/48, 3.Mach [4/2]; RejZwierz 71, 108, 109; BibRadz 1.Par 27/25, Ier 33/4, 4.Esdr 15/41, Judith 8/12, 2.Mach 15/17, 2.Cor 11/26; OrzRozm R4; BielKron 23v, 122, 192, 202, 228v (27); KochSat A3v; Ius municipale, Włłafne práwo którego krolełtwá/ páńłtwá/ álbo miáłtá. Mącz 178d, 217b, 237d, 380b; Prot B3, C3, D3; RejAp 134v; GórnDworz L16v; RejPos 66v, 195v, 312v, 313; KwiatOpis A4, B, B2, B3, B4 (9); GrzegŚm A4v; RejZwierc 20v, 70, 87v, 172, 249v, 270; BielSpr 72v; WujJud 193; BudBib c, cv, 4.Esdr 16/48; WierKróc A3v; BiałKaz K3; CzechRozm 118, 118v, 119v [2 r.], 143, 165, 254v; ModrzBaz 31v [2 r.], 32, [38]v, 79v, 112, 118v, 128; SkarŻyw 115, 310, 374, 463; StryjKron A3v, 46, 56, 59, 260 [2 r.]; CzechEp 232, 334; KochJez B; NiemObr 13; y przez te włłzytkie przelłte czáły włłzyłcy ludźie/ włłzyłtkie narody/ włłzyłcy łwięći/ włłzyłcy Biłkupi/ włłzyłcy káplani/ włłzyłcy Lewitowie y Duchowni/ włłzyłtkie Pánienki/ włłzyłcy w czyłłtości miełzłkáiący/ ták wiele tyłłięcy Confelłorow/ ták wiele tyłłięcy Męczennikow/ ták wiele Miałt y narodow/ ták wiele Inłł y Prowinciy/ ták wiele Krolow y Krolełtw/ [...] ná ołłtátek łwiát ten włłzyłtek [...] przez ták wiele wiekow prawdy nie wiedźiał ReszPrz 109, 54, 113; KochPieł 5, 45; PudłFr 10, 36; ArtKanc M5; GórnRozm Ev; KochProp 7, 16; GostGosp 20; GórnTroas 20; gđzie więćie który naród/ gđzie które krolełtwo/ gđzie które miáłto/ náwet gđzie którego człowieká publice y priuatim/ coby tego okrutniká bez łwego cięźkiego vpadku vzywáć kiedy miáł? OrzJan 17, 99, 101; KołakSzczęłł B3v; WujNT Mar 6/56, 2.Cor 11/26; dla tego: iż iedné miáłtá/ miáłteczká/ y włłi bęđąc na gołłcincách/ któremi nam częłto połyłác Komorniki przychodźi/ częłte á gęłte podwody dawáiác/ iuż dálęcy wytrwáć nie mogli. SarnStat 971; á włłzyłtkie dárowánia/ zdánia/ złłępowánia/ przywłłalczenia przez Króle/ Kłłżetá [!]/ Pány/ Szłłchłę/ Miałtá y poddáné krolełtwá Polłkiego [...] tedy tákowé nic temu łłánowieniu nie máią przelłkádźác SarnStat 1088; w tym ich vpewniáiác: że tá Exequutia/ to ielł/ odbieránié dóbr y miáłt/ zamków/ dworów/ włłi/ y ziem/ gruntów/ zamian/ wyłług/ dánin włłzyłtkich [...] ich nie dolęze SarnStat 1190, [2], 52, 63, 65, 142 (95); Dla Sodomłkiego ludu łprołnołci/ onę cáłá kráinę z miáłtámi/ ludźmi/ y włłzyłtkimi rzeczámi/ ogniem łiárczánym z niebá wypalił. PowodPr 11, 14, 36; SkarKaz 515b; CzahTr E4; SkarKazSej 703a; KlonFlis F3v; KlonWor 52.

W przeciwstawieniach: »miasto ... wieł (23), przedmiełcie (8), zamek (8), pole (5), krolełtwo (3), wszystek łwiát (2), ziemiańłtwo (2), dom, jaskinia i skała, łas, pustynia, rola, szłłacheckie dobra« (57): BierEz Hv; ony teź ołłtapywłłchi od zamkv przisłly na myasto LibLeg 11/64; ZapWar 1545 nr 2646; miáłt nie máią/ ále w iáskiniách y w skałách przy gorach miełzłkáiá. HistAl H8v; A im

wyętfie zgomádzenye/ tym wyęcey vrzędnikow/ y roznych vrzędow w nim być muśi: Wyęcey w myełcye niżli w domu / w krolełtwye niżli w myełcye *KromRozm III* F8; *Diar* 80; Y yełt to y po dzis dzyeń nye tylko v żyemyáníftwá/ ále y w miełcyech. *GliczKsiąż* E5v, F3; Iełliżebyfmy przełóżeńftwa łfukáli/ więtfze iełt wzyłtkiego łwiátá/ a niłli iednego miáftá. *KrowObr* 17v; *Leop 3.Reg* 21/24; Gdyby kmieć do miáftá z roley od kogo vćiekł/ [...] táki ma być przed Stároftá albo przed miełzczány wrocon temu czyi iełt *UstPraw* F2v; Tegoż czáfu Senat Argentińłki vftáwił/ áby od te⁸⁰ czáfu niechowano zmárłych ludzi w mieście/ y dla tego kilko plácow ogrodzono ná przedmieściu. *BielKron* 205, 43v, 249, 272v, 280, 291v (14); *Mącz* 173d, 220d [2 r.]; *SienLek* 30v; *KwiatOpis* B2; Y áczkolwiek onych pierwfzych wiekow poki ná pułtyniách miełzkiwáli/ á pracą fwoią żyli/ dobrych ludzi Chrześcijáníftich [!] dołyc bywáło miedzy nimi/ teraz iuż bárzo z pracą dobrego Mnichá ználeś/ gdy fie zás do miáft y do rołkołzy łwiátá tego náwróćili *WujJudConf* 144v; *SkarŻyw* 356 [2 r.]; A iż ma ná dobrej pámięći/ że nie tylko iednego Miáftá Rzymłkiego/ ále práwie wzyłtkiego łwiátá/ powłzechnym Błkupem y naywyzłzym Páłterzem iełt/ w kráiách tych/ ktore łá dáleko od Rzymu odległe/ zábiegác potrzebuiącym/ y rárowác ich niezániechiwa *ReszHoz* 134; A drudzy ze wśi y z máiętnośći źiemłkiey do miáft fie wyprowadzáli *GórnRozm* B2; czego w miáftách náłzych Stároftowie: á w łzlácheckich dobrách przełtrzegác Pánowie ich máią *SarnStat* 288, 16, 17, 200, 244, 294 (16); *PowodPr* 36; nie czynicie z krolełtwá Polłkiego Niemieckiego Rzełkiego miáftá *SkarKazSej* 695b, 694b; *KlonWor* 35.

W porównaniach (26):

Jako comparatum (6): *BibRadz Is* 17/9; Iełt miáfto kázde podobne ciáłu człowięczemu/ bo tákiez s częśći fwoich łłozone łpołu *BielKron* 108; Táberná albo Zábernia/ to miáfto było iáko ieden mur Rzymłkich pánow/ dla náázdow Niemcow do Gálliey *BielKron* 284, 108v, 286v; *GórnTroas* 20.

Jako comparandum (20): *GliczKsiąż* H8; *LubPs* T2v; *BielKron* 93v, 321; *RejPos* 237; Boć mądrość ná łwiece iełth iákoby iáki ozdoby ratułz w iákim zacnym mieście [...]. A náuki poczćiwe/ á ćwiczenia rołtropne łá iákoby gośćińce do onego miáftá *RejZwierc* 14v; *BielSpr* 7v, 53v; Niech będzie mąż on iáko miáftá ktore wywróćił Iehowá *BudBib Ier* 20/16; O tákich Pan rzekł w Ewánieliey iż łwiátu wzyłtkiemu łwiecá/ á zákryćfię nigdy iáko miáfto ná gorze nie mogą. *SkarJedn* 15, 90; *SkarŻyw* 93; *ReszList* 180; *WujNT* 104, 514; Kośćioł Boży do miáftá przyrownány/ w ktorym łá cztery łtany czyniáce łobie pomoc *SkarKaz* Ooood, Ooood; *SkarKazSej* 683b, 703a.

Tłumaczenia etymologii greckich i perskich nazw osobowych i miejscowych (9): *HistAl* D4 [2 r.]; dla kthorey pámięći zwycięłtwá/ Augułtus záložyl miáłtho nad morzem/ kthore przezwáł Nikopolim/ to iełt miáfto zwycięłtwá. *BielKron* 273v, 6, 290v; Neapolis, Latine nova civitas, Nowe miáfto. *Mącz* 243b, 308b [2 r.]; *RejPos* 204v.

W charakterystycznych połączeniach: *dojeżdżać miasta*, *dojść*, *odbieżeć* (2), *postąpić* (*ustąpić*) (3), *ratować*, *stradać* (*stradający*, *stracenie*) (4), *strzec* (*straż*, *stroż*) (9); *biegać* (*(po)bieżeć*, *przybieżeć*) *do miasta* (9), (*wez*)*brać* (*się*) (*zebranie*) (4), (*od*)*ciągnąć* (*przyciągnąć*, *wciągnąć*) (10), *cisnąć się* (3), *dawać* (*(od)dać*) (3), *dawać znać*, *dorwać się* (*werwać się*) (2), *gonić* (*uganiać*, *pogonia*) (4), *iść* (*dojść*, *odejść*, *pość*, *prześć*, *przyść*, *roześć się*, *ujć*, *wniść*, *wyniść*, *zaść*, *zejść* (*się*), (*prze*)*chodzić*, *przychodzić*, *schodzić się*, *wchodzić*, *przechadzać się*, *schadzać się*, *wchodzący*, *chodzenie*, *przyście*) (253), (*do*)*jechać*

(najechać, pojechać, przyjechać, wjechać, wyjechać, zajachać, zjechać się, (w)jeździć, przyjeżdżać, ujeżdżać, wjeżdżać, jadący, jazda, przyjazd, wjechanie, wjeźne) (76), kryć się, kupić się, lecieć, (w)leźć (3), nosić ((od)nieść, przenieść (się), przynieść, znieść, przeniesion(y), przeniesienie) (24), obracać się, pierzchnąć, pisać (4), posłać (odesłać, rozesłać, zasłać, posyłać, posłany, odsyłany) (26), (do)prowadzić (się) (poprowadzić, przeprowadzić, przyprowadzić, wprowadzić (się), wyprowadzić się, zaprowadzić, przyprowadzać, prowadzenie) (21), przybliżyć się (3), przybyć, przyjąć (przyjmować, przyjął) (3), przyniesiony, przypędzić (2), przyplłynąć (6), przystąpić (wstąpić, zstąpić, ustępować, wstępować, zstępować, przystęp) (12), (w)puścić (się) (spuścić się, (do)puszczać, przypuszczać, puszczone) (18), ruszyć się, rzucić się (2), skoczyć, (po)słać (posłany) (6), stawić się, strzelać (4), uciekać (się) (uciec (się), ucieczka) (33), udać się (3), wędzić się (3), wędrować, (do)wieść (przywieść, przywodzić) (16), (przy)wieźć ((roz)wozić) (8), wpuszczone, wracać (się) ((przy)wrocisz się, nawrocisz się, wracający się, przywrocony, przywrocenie) (32), w(s)targnąć (4), wyprawić (przeprowadzić się, wyprawować się) (5), (przy)żeglować (2); ekskludować od miasta, iść (odejść, chodzić, chodzenie) (7), jachać (jeździć) (2), odciągnąć (4), odegnąć (uganiać) (2), odstąpić (odstępować) (3), odtrącić (odtrącać) (3), odwieść (4), puścić (się) (2), uciekać, wypędzić, żeglować; chodzić (poś) około (wkoło, w okrąg) miasta (7), krążyć, objeździć, stać; postawić u miasta, stać, zasadzić; być z miasta (21), (wy)ciągnąć (wyciągać) (6), gnać (wyganiać) (2), iść (naś się, odejść, poś, przyś, roześ się, wynieś, zejść się, (od)chodzić, przychodzić, schodzić (się), wychodzić, przychadzać, wychadzać, idący, przychodzący, wychodzący, wyście, wychodzenie) (123), (wy)jechać (jeździć, wyjeżdżać, zjeżdżać się) (15), (przy)nieść (przenieść (się), wynieść, (wy)nosić (się), wynaszać się, wyniesiony, przeniesienie) (15), płynąć, posłać (posłany) (3), (po)prowadzić (się) (przeprowadzić, wyprowadzić się, wyprowadzać, (wy)prowadzone, (wy)prowadzenie) (16), przybliżyć się, przybywać, (wy)puścić (3), ruszyć się (2), ((po)uciekać) (16), wędrować (2), (z)wieść (wywieść, wywodzić, (wy)wiedzion) (11), wozić, wybiec (wybieżeć, zbieżeć się, zbiegły) (5), wypaść (2), wyprawi(a)ć (3), wyrwać się, wyskoczyć, wysypać się (posypać się) (4), wywlec (2), zstąpić (ustąpić) (3); dać (list, przywilej, prawa itp.) (oddawać, (na)da(wa)ny) miastu (15), kazać (zakazać, rozkazać) (5), panować, płacić (3), przysięgać (2), służyć (posługować) (2), ułożyć ustawy, ustawić prawa; (przy)bliżyć się (przybliżyć się, przybliżający się) k(u) miastu (6), (przy)ciągnąć (pociągnąć) (3), iść (poś, przyś, przychodzić) (9), (przy)jechać (przyjeżdżać) (5), należeć (8), obrociś się (3), przyplłynąć (przyplławić się) (3), przystąpić, przywieść (2), ruszyć się, strzelać, wracać się; ciągnąć przeciwko miastu, obrociś się, posłać (posyłać) (4), ruszyć wojnę, walczyć, zasadzić; miasto (miasta (pl)) (za)chować (5), da(wa)ć (oddać, rozda(wa)ć) (21), darować, (po)deptać (3), dzierżyć (3), (wy)gubić (2), (s)karać (3), kupić, mieć (63), mieć w mocy (2), (roz)mierzyć (zmierzyć) (8), mijać (2), mordować, najachać (2), naprawić (naprawować, oprawi(a)ć, sprawić) [= odbudować] (11), niszczyć, obalić, obdarzyć, obiec (zbiegać, obieżeć, przebieżeć) (10), objechać (objeżdżać, pojeżdżać) (3), obyś (prześ, obchodzić, przechodzić) (17), ochędożyć (ochędożać) (2), odnowić (odnawiać) (3), okręzać (2), oprawi(a)ć (oprawować) [= ozdabiać] (7), opuścić, osadzić [= otoczyć], osieść (4), otworzyć, ozdobić (2), podbi(ja)ć (6), podejść, pokazać, porazić, potłuc, potrzeb, pożyć, przekląć (przeklinać) (3), przyjąć w obronę (2), przywieść ku posłuszeństwu, przywłaszczyc, psować (zepsować) (3), (o)puścić (7), ratować, rozdzielić, rozsypować, z rumow wynieść, rządzić, sądzić (4), sprawić (sprawować) (4), stracić (zatracić) (4), strwożyć,

(za)trzymać (14), ubogacić, (z)ubożyć (2), ucisnąć (2), (roz)walić (2), wałem oprawić, wałem otaczać, (przy)wrocic (14), wybawić (2), wybić, wydrzeć ((z)wydzierać) (4), wygładzić (z)gładzić (2), wykorzenić, wymorzyć, wysiec (2), wzruszyć, zachować w jedności, zamordować (2), zapomoc, zarazić, (po)zastawiać (2), zaszczyścić, zatopić (potopić, wytopić) (5), (w)zburzyć (3), z(a)gubić (3), zdradzić, z ziemią zrownać (położyć z ziemią równe) (2), zołdować, zwać (nazywać, nazwać, przezwać, przezywać, wezwać) (33); przyciągnąć na miasto, strzelać, uderzyć (2), walczyć, wytoczyć się; brać się pod miasto, iść (przysć) (10), posadzić (się) (2), przyciągać (przyciągnąć) (4), przyplnąć, przystąpić (przystęp) (4), przytoczyć; iść (wyniść, wychodzić) przed miasto (11), wybiegać (zabieżeć) (2), wygrzać (2), wyjeżdżać (wyjechać) (2), wyrzucić (wyrzucony) (3), wywieść; ciągnąć przez miasto, iść (6), (wy)jechać (jeździć, jadący) (7), prowadzić (prowadzony) (4), wieść; ciągnąć w miasto, iść (wniść, wchodzić) (11), (w)jechać (wjeżdżać, wjechać) (8), nasadzać, postępować, prowadzon, przybieżeć, uciec, (w)wieść (2), wpaść (2), wpuścić, wtoczyć, wwiązać się (wwiązanie) (2); darować miastem, władać; panować nad miastem, przełożyć, przewodzić, rozkazywać, rządzić, trzymać straż; postawić przed miastem, stać (stanąć) (6), zasadzić (osadzić) (2); biegać po mieście (miastach) (4), błkać się, iść (pość, (prze)chodzić (się), chodzący) (22), jeździć, krążyć, pobudować, położyć się (rozłożyć) (2), stawić ((po)stanowić) (7), wędrować (2), włączyć (się) (wlec) (4), wodzić (5), (ob)wołać (4); by(wa)ć (obywać, przebywać) w mieście (50), chodzić (8), (po)chować (zachowywać, (po)chowan(y), przechowany, wychowany) (33), krolować (4), leżeć, (z)mieszkać [= pozostać] (2), osadzić (2), osiadły (3), panować (panujący) (6), pobudować (zbudować) (3), postanowić (postawić, postanowiony) (8), przeda(wa)ć (przedawanie) (12), (na)rodzić się (urodzony) (20), rządzić, siedzieć (7), składać, sta(wa)ć (4), stawić się, szynkować (2), zebrać się (nabrać, zebrany, zebranie) (5), zejść się, zgromadzić się (zgromadzenie) (3), zjawić się, zjechać się, zosta(wa)ć (pozostać) (11), zostawi(a)ć (zostawion) (6), żyć (żywić się) (3); miasto (miasta) bałwochwalskie, (arcy)biskupie (13), bogate (36), cesarskie, chędogie (ochędoż(o)ne, uchędożone) (13), cudne (2), czelne (4), dalekie (2), (od)dane (poddane) (6), dobre (9), dostateczne, drzewiane, górne (po gorach) (2), (po)graniczne (8), gruntowne, heretyckie, kapłańskie (3), kosztowne (2), krześcijańskie (2), małe (6), marne, możliwe, naprawione [= odbudowane], nędzne (19), nieporządne, niepospolite (2), nowe (9), obfite, okoliczne (12), opuszczone (2), osadzone [= zaludnione], osobne (osobliwe) (4), ozdobne (ozdobione) (5), papieskie (12), piękne (9), podle (2), pogańskie (poganow) (11), porzeczne, postronne (3), poważne (6), powietne (2), prożne, przebrane (obrane, wybrane) (4), przednie (21), przesłiczne, prześpiczne, przyległe (3), puste (5), pyszne, rozkoszne (2), (po)rzędne (3), sąsiednie (samsiednie) (2), silne, składne, słabe, sławne (53), stare (starodawne) (18), starożytne (2), szerokie (5), szlacheckie (5), ubogie, umocnione, uprzywilejowane (4), wolne (2), wyborne (3), zacne (52), zawołane, znamienite (68); bezpieczeństwo miasta (3), bogactwo (2), chędogość (ochędożność) (2), część (12), danina, dobra (2), dochod, dom (2), dziedzina (2), dzierzawa, gmin, granica, jarmark (2), kąt, kraj, kupcy (6), lud(zie) (7), mieszczanin (19), moneta, myńca, nadanie, naprawa (naprawienie, oprawa, poprawa) [= odbudowa] (18), obywatel (11), osada, osiadłość, ozdoba, pobor, poczesność, poddany (4), podwoda, pomnożenie (2), pospolstwo (7), pożytek (3), prawo (10), przecznica, przedmieście, przełożenie, przywilej (uprzywilejowanie) (14), ratusz (5), rozmnożenie, rynek, rząd, skład (2), strona, (po)śrządek (9), ulic(zk)a (6), ustawa (3), wielkierz, wieża (2), wolność (2), zacność, zatracenie (2), zwierzchność (3), zwyczaj (obyczaj) (15); droga do miasta (5), gościniec

(2), przyległość; od miasta odbity, odgromiony, odjęcie, odsieczon, poseł (4); fortka u miasta; dochod z miastA, droga, gościniec (3), lud(zie) (3), mieszczanin (mieszczka) (5), poddany, poseł (3), rodem (rodzajem będący) (16), wasal, wycieczka; droga k miastu; przez miasto droga; władza nad miastem (2), zwirzchność (2); dom w mieście (3), jarmark, lud(zie) (7), ratusz, skład, ulica; blisko (blizu) miasta (13), niedaleko (9), poniżej; (nie)daleko od miasta (8).

Przysłowia: by też napilniey kto łtrzegł miáftá fwego prozne to łtrzezenie iefli bofka łtraż nádniem niebędzie. *RejPs* 194v; Gdzye pan nye będye łtrzegł myáftá/ prozno czuye ten/ kto go łtrzeże. *KromRozm III* G2v; *LubPs* cc5v; Iefli miáftá łam pan łtrzedz nie będzie/ Prózno czuie łtraż po blánkách włzędzie. *KochPs* 191; wiedząc iłz prozno miáftá łtrzeże/ gdy łam Pan Bog nie łtrzeże *SkarŻyw* 403. [Ogólem 5 r.].

iáko iefł oná piękna powieść: [...] Ręká rękę myie: Miáfto miáftem żywie [*urbs servat urbem*] *ModrzBaz* 10v.

Frazy: »miasto [gdzie] leży, siedzi (a. zasiadło, a. osiadło), stoi; miasto [gdzie] leżące, osadzone (a. zasadzone), siedzące, usiadłe; miasta położenie« [o położeniu] = *civitas sita Mącz*; *urbs est sita Modrz*; *civitas posita Vulg* [szyk zmienny] (43 : 15 : 1; 8 : 4 : 2 : 1; 4); *MiechGlab* 69; *LibMal* 1548/142, 142v; *Leop Num* 22/1; *KochZuz* A2; *BibRadz Iudic* 18/28, I 253c marg, *Iudith* 2/13; To miáfto [Spira] przy Renie oliádło. *BielKron* 284v; RATizboná po Niemiecku Regienłpurğ/ łtchóre á zacne miáfto w źiemi Báworłkiey/ nád Dunáiem leży ná mieyłcu rokłofłnym *BielKron* 288v, 40, 263v, 266v, 267 [2 r.], 267v (34); *Civitas in mediis sita arenis*, miáfto w pośrzodku piasków vliádłe zbudowane. *Mącz* 397c; *Civitas haec Rhenum tangit*, Miáfto to nád rzeką Rhenem leży. *Mącz* 439c; *Obvia urbs inimicis*, Miáfto ná dródze nieprzyacielóm leżące. *Mącz* 492c, 2c, d, 20d, 30d, 144a (15); Tu iuż dáley Apołtoł będzie powieđał o rozłzyrzeniu tey bełtiey/ to iefł miáftá tego ná łiedmi gorach łiedzácego *RejAp* 107, 105v, 135v, 140v; *BielSat* M4v; *KwiatOpis* Bv; *BielSpr* 62v; *BudBib* 1.Mach 11/8, 15/11; *ModrzBaz* 91; *SkarJedn* 13; *SkarŻyw* 231; *StryjKron* 395, 617; *KochFr* 52; *BielSjem* 35; *GostGosp* 70; *WujNT Matth* 5/15, s. 21; *SarnStat* 1220; Stoi miáfto nád rzeką Indą bárzo wielkie *KmitaSpit* C3v.

»miasto po(d)dało się (a. chciało się poddać, a. w moc się dało, a. miasta się po(d)dawały, a. (pod moc) się dawały, a. pod sprawę się wdawały« = *civitas tradidit se Vulg* [szyk zmienny] (22); *MiechGlab* 67; *HistAl* D6; *Leop Ios* 11/19; Wielkie łtráchy były ná morzu dla ták nieznáiomego á mocnego ludu/ thák iż łie miáftá włzędzie dobrowolnie dawały *BielKron* 339v, 48, 57 [2 r.], 75v, 124, 126 (16); Málborłkie też Miáfto tego czálflu łię Polakom [...] podáło. *StryjKron* 637.

»miasto [jak] siedzi, leży, założone, sadzone; położenie miasta« [o kształcie] = *civitas (po)sita est Vulg*, *PolAnt*; *species urbis Mącz* (3 : 1 : 1 : 1; 1); *Leop Apoc* 21/16; Iáko rzeká z dawná mieyłce ná dłuż vdziáłáł/ ták thez miáłtho łiedzi. *BielKron* 283, 432v; *Species urbis*, Położenie á łtan miáftá. *Mącz* 404d; *RejAp* 183; A miáfto ná cztery węgły leży. *BudNT Apoc* 21/16; Gdzie łię záłię zbierze wiele tych gołpodarzow z czeládzią łwoia [!]/ y domow wiele/ tám bywaią Miáftá ábo mnołstwo domow/ vlicámi porządnie łádzone [*vici constituuntur*] *ModrzBaz* 2v.

»upadło (a. upada, a. upadać miało) miasto; upad(ek) miasta; upadłe miasto« = *cecidit civitas Vulg*, *PolAnt* [szyk zmienny] (14; 11; 3); Augułtin Błłkup łwięthy Hibponenłki w łiedmdziełiąt y w łfelci łath żywota łwego panu Bogu dułżę dáł iżby nie ogladáł [!] vpadu miałta łwego. *MiechGlab* 47;

Leop Ez 27 arg, Apoc 18 arg, 2; BibRadz Apoc 16/19; BielKron 91v, 107v; bezpiecznie mógł ten Anyoł wołać iż iuz vpáđło to nędzne miáfto *RejAp 148, CC3v, 121v, 122, 122v, 138v (14); RejPos 196, 196v, 260v, 345; Zwłazczá Targowiská Miáfto vpáđle łtáre w polach zá Kijowem ku Przekopu. StryjKron 56 marg; KochTarn 77; WujNT Apoc 16/19.*

»zginęło, zginione miasto; zginienie miasta« [szyk zmienny] (2 : 2; 4): Iákożeś zginęło ktore leżyłz ná morzu/ miáfto známienite [*peristi, quae habitas in mari, urbs inclita*] *Leop Ez 26/18; Proroctwá o zginieniu miáfta wielkiego. RejPos 260 marg, 260v; RejZwierc 200, 265v; KochPs 81; SkarŻyw 348 marg; GosłCast 29.*

Zwroty: »bronić (*a.* obronić) miasta (*G*), miasto; w mieście, z miasta bronić się; obrona (*a.* (o)bronienie), obrońca miasta; miasto broniło się« = *urbem defendere Mącz; propugnatio urbis Modrz [szyk zmienny] (11 : 4; 2 : 1; 13 : 1; 1): LibMal 1548/142; LubPs N; RejZwierc 46v;* rádzili iefli fie máiá w miefcie bronić/ czyli fie polem bić *BielKron 116v, 265, 268, 273, 308v, 365; IA Zgodá/ [...]* Stróż Rzeczypóspolitych/ zdrowie y obróná: Miáft wśzytkich/ przyśłám tu chočia nie profszóná *KochZg A2; Urbem a vastatione defendere, Obronić miáfto. Mącz 80a; GórnDworz X4v, Aa8v; RejZwierc 86; BielSpr 39, 61, 64; CzechRozm 254v; ModrzBaz 115v [2 r.]; SkarŻyw 92, 403 marg, 600; ReszList 182; ActReg 26; Castellani – Obronci miáft, hetmani nad miáftij. Calep 170b; Phil M2; OrzJan 79; SarnStat 136, 965 [2 r.], 1051, 1126.*

»miasto budować (*a.* zbudować, *a.* pobudować, *a.* wybudować miasta (*pl*)); miasta (*G*) dobudować; nabudować miast; miasto się (*po*)buduje (*a.* zbudnje, *a.* poczęło się budować); miasto (*po*)budowane (*a.* zbudowane); budowanie miasta« = *aedificare urbem Vulg, PolAnt, Calag; aedificare civitatem; civitas aedificata Vulg, PolAnt; constituere civitatem Vulg, Mącz; fabricare urbem Vulg; facere urbem PolAnt; civitas incastellata JanStat [szyk zmienny] (75; 1; 1; 5; 23; 2): BierEz Dv; TarDuch A7v; MiechGlab 5, 36, 44, 57; WróbŻołt 106/36; LudWieś B4v; HistAl D3v, L4, Mv, M2, M6v, N5 [2 r.]; BielKom B7v; GliczKsiąż E2, N7v; LubPs Qv, y5v; GroicPorz a3v, 14; Przetó teraz oznáymuiemy tobie pánie Krołu/ iż iefli to miáfto fie zbuduie/ y mury iego iefli będą dośkonále wywiedzione/ przyśthępu nie będziełz miáł do Celefiryey y Fenicyey. Leop 3.Esdr 2/24, Num 21/27, 32/16, 24, 34, 36 (18); BibRadz Gen 4/17, 10/11, 12, 11/4, 8 (13); OrzRozm Q2v; To miáfto známieniće á kofztownie było zbudowano przez Rzymiány *BielKron 283v, 27v, 60v, 61v, 116, 117v (11); Mącz 6c, 397c, 412d; RejAp 181; GórnDworz Z6v, Ii3 [2 r.], Ii4, Kk5v; HistRzym 7; BudBib 2.Par 32/29, I 351c marg, 3.Esdr 4/48, 4.Esdr 7/6; j wywiedli iy aż ná wierzch gory ná ktorey miáfto ich zbudowane było/ áby zepchnęli iy. BudNT Luc 4/29; CzechRozm 121, 165, 165v; SkarJedn 12; Calag 461b; KochPs 130; SkarŻyw 268; StryjKron 11, 115 [2 r.], 355; CzechEp 232; KochPieś 38; Y Tátárowie tym mocni łá/ y nikt ich nigdy nie zwalczył/ iż Miáft nie buduiá. GórnRozm L4, M, M2, N2; GórnTroas 35; WujNT Luc 4/29, s. 104; SarnStat 1101 [2 r.]; SkarKazSej 666b [2 r.]; PudłDydo A2v, A4v, B3v.**

»miasto burzyć (*a.* zburzyć, *a.* poburzyć, *a.* rozburzyć); miasto zburzone (*a.* poburzone, *a.* rozburzone); zburzenie miasta« = *delere civitatem Vulg, PolAnt; concutere a. conterere civitatem, delere urbem Vulg; disperdere a. percutere civitatem, destruere a. diruere a. percutere urbem; civitas deserta a. exusta, urbs deserta PolAnt; eversa civitas Mącz; direptio urbis Modrz; excidium civitatis JanStat [szyk zmienny] (57; 23; 18): BielŻyw 155; MiechGlab **v, 5, 17, 39, 56, 67; RejPs 101v; HistAl C, Cv, Dv,*

Hv; MurzNT 116; GroicPorz kk4; KrowObr 63; Thák że zburzono iest Kárnáim miáfto [*oppressa est Carnaim*]/ y niemogło fie więcey záltáwić á oprzeć obliczu Iudowemu. *Leop 1.Mach 5/44*; wskazano mu kościół Dagonow Ípalony ogniem/ y Azot/ y inne miáftá rozborzone *Leop 1.Mach 11/4, Ios 7/3, 11/21, 2.Reg 12 arg, 3.Esdr, 2/22, 4.Esdr 15/57; RejZwierz 6v, 37, 41v, 46*; Tedy ony mięszkáiące wthym mieście mieczem pomorduiećie/ á miáfto zborzycie ze wízytkim tym co w nim iest *BibRadz Deut 13/15*; Káfpin miáfto poborzone od Iudálzá. *BibRadz 2.Mach 12 arg*; á aż do gruntu wízytko Ioppitow miáfto poborzył [*et universos Ioppitas eradieaturus*] *BibRadz 2.Mach 12/7, Deut 13 arg, Iudic 9/45, 4.Reg 3/19, 25, 2.Par 36 arg (14)*; Ale gdy fie vciekli ku Pánu Bogu/ a obwiázáli fie flubem miáftá báłwochwálkie zborzyc/ dał im Bog moc nád Arádem krolem *BielKron 42, 42, 52v, 57, 60, 61v (23)*; Cadavera oppidorum per translationem dictum Zborzone myáftá. *Mącz 28d, 140b; LeovPrzep D4; RejAp 24v, 108, Dd2v*; A z nieumieiętności Ípráwowania/ á rządzenia ludzi/ iáko wiele złe⁸⁰ rołcie/ pobicie/ zburzenie miáft/ więzienie/ požogá/ Ípułtofzenie ziemie *GórnDworz Ee6; HistRzym 7v; RejPos 195v; RejZwierz 76; BudBib 1.Reg 23/10, 2.Esdr 2/3, I 351c marg, Ier 2/15; CzechRozm 121, 132, 166, 170; ModrzBaz 115v; SkarŻyw 348; StryjKron 260 [2 r.], 772; GórnTroas 20; LatHar 356; WujNT Luc 19 arg, Ddddddv; SarnStat 1067; SkarKazSej 675b; PudłDydo A2.*

»doby(wa)ć, dosta(wa)ć miasta (G) (a. zdoby(wa)ć miast); doby(wa)ć miasto (a. zdobywać miasta (A pl)); dobywanie miasta; niedobyte [= *nie do zdobycia*], dobyte miasto« = *capere a. ferre a. obtinere a. occupare a. oppugnare a. percutere civitatem, oppugnare urbem Vulg; pugnare contra civitatem PolAnt; potiri urbis Mącz; quater oppidum bello; (urbium) oppugnatio Modrz [w tym: dobywać a dostawać (2)] [szyk zmienny] (88 : 10; 3; 12; 9 : 2): MetrKor 37/2v; BielŻyw 152*; Rauenne miáfto Atila dobył. *MiechGlab **5, 17, 54; WróbŻółt Z4v*; Co widząc Macedonowie záłmućili fie záfię Alexander też fnimi wátpiąc w dobyciu miáftá Thyru. *HistAl B8v; Leop Num 21/25, Iudic 9/43, 45, 20/20, 3.Reg 9/16 (13); RejZwierz 8, 20v, 29v, 46v; BibRadz Iudic 9/45, I 433c marg, 1.Mach 11/49, 50, 66*; Páłace rółzkólfzne/ flupy Mármurowe/ miáfto nie dobyte/ á wízákże náłazł Alexander tę drogę iáko go dobył *BielKron 267*; Potym záfię Táchthámisz poráził bárzo Mołkwę/ y miáftá Mołkwy dołthał y dżierzał *BielKron 428, 61, 106v, 112, 120v, 143 (39); Mącz 16a, 23a, 315d, 474b; GórnDworz L5, R4v, Bb3v; GrzepGeom B; HistRzym 7v; RejPos 3, 27, 200*; Ale ítáteczna á wfpániła myłl [...] drugim otuchy dobrej y fercá przydáie/ przywodząc im ná pámięć iáko ludzie [...] s przegránych bitew y z dobytych miáft zdrowo [...] wychodzą *RejZwierz 85v, 45, 53v, 60v [2 r.], 64v [2 r.], 135; BielSpr 45, 52v, 61, 62 [2 r.], 62v [2 r.], 75; HistHel D2; ModrzBaz 47v, 110, 115v [2 r.]; SkarJud 258; KochPs 71, 87, 167; SkarŻyw 317, [407]; StryjKron 51, 120, 320, 360, 432, 627, 637; ActReg 7; GrochKal 27; Phil M2; GórnTroas 24; OrzJan 39, 45, 46, 103.*

»miasto fundować (a. ufundować); miasta fundownik (a. fundator), fundowanie; miasto fundowane« = *constituere oppidum; creator urbis Mącz [szyk zmienny] (5; 2 : 1; 2): zá[c]żął tam miáfto fwemu imieniu fundować/ ktoremu imię dał Alexandria. HistAl B6v; LubPs N, T3; Mącz 67c, 412d [2 r.]; StryjKron 41 [2 r.], 51, 59.*

»miasto kazić (a. miasta (pl) pokazić, a. skazić); miasto (po)każone (a. skażone); skażenie miasta« = *civitatem destruere, urbem succidere Vulg [szyk zmienny] (13; 5; 4): OpecŻyw 78; MetrKor 46/117v;*

BielŻyw 154, 155; ikázićie kázde miałto wyborne *Leop* 4.Reg 3/19, 4.Reg 3/25, *Eccli* 28/17, *Is* 9 arg; *BielKron* 48v, 88v, 99v, 108v, 113 (13); *CzechRozm* 169v.

»leżec około miasta, pod miastem, przed miastem« = *oblegac* miasto; *oppugnare civitatem Mącz* [szyk zmienny] (5 : 2 : 1): A Kaldeyczycy leżeli około miáltá [*erant iuxta civitatem per circuitum*]. *BibRadz Ier* 52/7; *BielKron* 240 [2 r.], 457v; *Mącz* 330b; *RejZwierc* 60v, 163v; *StryjKron* 647.

»łupić (a. złupić, a. wylupić) miasto (a. połupić miasta (pl)); (z)łupienie, łup miasta« = *accipere spolia civitatis Vulg*; *diripere a. viduare urbem Mącz* [szyk zmienny] (8; 2 : 2): *Leop Ios* 11/14; Y złupił miáto a popalił ie ogniem *BibRadz* 1.*Mach* 1/33, *Iudih* 2/15; Tytus Wefpezyanow łyn/ [...] gdy po złupieniu miáltá ták rozkośzne budowanie ku okrafié Rzymśkiemu páńftwu chćiał zośtáwić/ á wżákoż pópolitemu rycerśtwu Rzymśkiemu nie mogł zákázác áby byli kościołá nie palili *BielKron* 266; *Mącz* 346c, 495c; *LeovPrzep* E2; *RejPos* 217v; *BudBib* 1.*Mach* 1/33; *PaprPan* Hh3v; *StryjKron* 36, 547.

»w mieście, po mieściech, po miastam mieszkać (a. pomieszkać, a. przemieszkawać); w mieście mieszkający (a. przemieszkawający), mieszkanie; miasto mieszkania [czyjego]« = *in urbe commorari a. esse, habitare intra portas urbis; civitas habitationis Vulg*; *in civitate manere a. sedere, in urbe manere; habitator civitatis; habitans in urbe PolAnt*; *frui civitate, incolere civitatem Mącz; urbem inhabitari; in civitate versatus Modrz*; *in civitate residere JanStat* [szyk zmienny] (70 : 3 : 1; 5 : 2; 2): *WróbŻołt* 106/7; *LibLeg* 10/59v, 11/89v, 93; *RejPs* 202; ale wefnie od Boga rofkázánié wziáwży pózedł w łrony Galileiei/ i przyłzedwży miéfkál w mieście przezwiłkiem Nazareth MurzNT *Matth* 2/23; *GroicPorz* k; *KrowObr* 202; *Leop Deut* 12/12, 19/1, *Ruth* 3/11, 3.Reg 9/16, *Tob* 5/8, *Ez* 26/19; *UstPraw* A4v; *BibRadz Gen* 13/12, I 13a marg, *Deut* 13/15, I 186b marg, 2.*Par* 19/10 (11); *BielKron* 11v [2 r.], 43v, 55, 97 [2 r.], 267v (13); *Mącz* 59d, 60a, 394c; *GórnDworz* Ff; *RejPos* 25v; *BiałKat* 298v; *BielSat* D; *BielSpr* 50v; A (ták) Rechowehám krołował nád Izráelczyki ktorzy miefzkáli w miáltach Iudfkich. *BudBib* 2.*Par* 10/17, *Iudic* 11/26, *Ier* 29/16, 40/10, *Sap* 9/8; *CzechRozm* 118, 144; *ModrzBaz* 31, 31v; *Calag* 296b; *SkarŻyw* 310, 589; *StryjKron* 617; *NiemObr* 13, 170; *BielSjem* 19; *BielRozm* 23; *GórnRozm* H2v [4 r.]; *GostGosp* 165; *LatHar* 531; *WujNT Matth* 2/23, *Act* 16/12; *SarnStat* 237, 239 [2 r.], 244, 301, 351 (10); *SkarKaz* 633b.

»miasto murować (a. miasta (pl) pomurować); miast namurować (a. pomurować); miasto (z)murowane; murowanie miasta; zmurowało się miasto« = *civitas a. urbs murata Vulg*; *civitas munita muris a. cui est murus, urbs munita PolAnt*; *moenia fundare Mącz* [szyk zmienny] (4; 2; 23; 1; 1): *MiechGlab* 36; *BierRozm* 6; *Leop Num* 32/17, *Eccli* 28/17; *BibRadz* 1.Reg 6/18, 2.*Par* 8/5; Tego roku Papież Leo przyłłał Iubileufz do Polfki/ s ktorego część pieniędzy s łkrzynie miála iść ná murowanie Kámieńcá miáltá *BielKron* 416v, 40, 231v, 277v, 282v, 283 (18); *Mącz* 140b; niemálf we wżey Mołkwi miáltá murowánego/ okrom Płkowá. *BielSpr* 67; *BudBib* *Lev* 25/30; *StryjKron* 260, 320 marg; KAZYMIERZ Trzeći/ Wielki prze łpráwy był názwan: Miálf moc pomurowawłzy/ w pokoiiu wżył łtan. *KlonKr wstęp* A4; *VotSzl* B.

»obegnać [= *oblec*] miasto« = *urbem cingere, circumsidere civitatem Mącz* [szyk zmienny] (7): *BielŻyw* 14; *BielKron* 59v, 146v, 370; *Mącz* 54a, 379b; HAnnibal gdy obegnał miáto Całsilinum

Rzymfkie nád Rzeką którą zwano *Vulturius*/ chcąc ich Rzymiáne ráutowác żywnością w oblężeniu/ pułzczáli po wodzie mąkę w beczkách *BielSpr* 48.

»oblec miasto, [kogo] w mieście, na mieście; oblężenie miasta; oblężone miasto; miasto było w oblężeniu« = *obsidere civitatem a. urbem Vulg; civitas venit in obsidionem PolAnt; cingere urbem, circumdare civitatem Mącz; obsidio urbis Modrz* [szyk zmienny] (52 : 4 : 1; 4; 5; 3): *BielŻyw* 155;v *MiechGlab* 54; A tak gdy Ioáb obległ miásto *Leop* 2.Reg 11/16, *Iudic* 9/43, 2.Reg 20 arg, 2.Par 32 arg, 1, 2.Mach 12/13; TYmokeon gdy Korint miásto oblężone/ Rátował/ [...] źwirzchnim go obráli *RejZwierz* 17v; *BibRadz Ier* 37/8, 52/5; *BielKron* 50v, 57, 64, 66v, 70v (34); *Mącz* 54a, 92a; *LeovPrzep* D4v; *GórnDworz* Z5; *RejPos* 50, 185, 197; *RejZwierz* 86, 94v, 134v, 200; *BielSpr* 39, 64v; Y było miásto w oblężeniu/ aż do iedenastego roku krolá Cydkijahá. *BudBib Ier* 52/5, 2.Par 6/28; *ModrzBaz* 115v; *SkarJedn* 323, 324; *StryjKron* 51, 121, 170, 502; *SarnStat* 965; *PowodPr* 84.

»o(b)toczyć, okrążyć miasto; otoczenie miasta« [w tym: kim (1)] = *oblec; circare civitatem Vulg* [szyk zmienny] (5 : 2; 1): Rzekłszy tho kazał czterzem tyliącom ítrzelcom aby okrążyli ono miásto/ a iżby one ítoiące na murzech vítrzelali ítrzałami. *HistAl* D3, D8; Y obtoczyli miásto proczárzmy [et circumdata est civitas a fundibulariis]/ á wielką część go zburzyli. *Leop* 4.Reg 3/25; *RejPos* 196; *BielSpr* 63v; *Phil* M2 [2 r.]; *WujNT Apoc* 20/8.

»miasto obwarować; miasto (nie)warowne (a. obwarowane)« (1; 3): *KwiatOpis* B4v; *StryjKron* 335; *KochPieś* 45; Więc y nie doftátki iey [tej ziemi] miał mieć przed okiem/ [...] iáko ośobne po róźnych mieyfách/ y dálekie ieden od drugiego miefzkánie/ budowanie drewniáne miásta nie wárowne/ zamki rzádkie y flábe *GórnRozm* Ev.

»miasto opanować; miasto opanowane; opanowanie miasta« = *civitatem ascendere, obtinere dominium civitatis Vulg; civitas occupata JanStat* [szyk zmienny] (9; 2; 1): *Leop Prov* 21/22, 1.Mach 11/8; *BielKron* 267v, 287v; s tych wież mocą z muruw ludzi ípádzáli/ á tak miásta opánowali *BielSpr* 9, 57v; *StryjKron* 36, 165; gdyż zá ośięgnieniem móstu nieprzyiaciel miásto opánuie. *Phil* C; *SarnStat* 1101 [3 r.].

»miasto, miasta opatrzyć (a. opatrować); w mieście opatrzyć się, opatrzenie uczynić; miasta opatrzenie, opatrzyciel; miasto opatrzne« [szyk zmienny] (7 : 1; 1 : 1; 2 : 1; 1): Ioáchim Bífkup piźze do miefzczan Betuliiey áby opátrzyli miásto íwe. *BibRadz Iudith* 4 arg; *BielKron* 55, 103v, 121, 146, 244v (8); *RejPos* 68; *Paprpán* Hh5; *ActReg* 28; *SarnStat* 135, 1310.

»miasto, miasta (G) oprawi(a)ć (a, opravować); oprawa miasta; miasto opravne« = *umocnić; aedificare a. munire civitatem Vulg* [szyk zmienny] (13 : 1; 2; 1): *BibRadz* 1.Mach 1/35; Miásto známieniće opráwne ku obronie y ítrażą ofádzone *BielKron* 456, 55 [2 r.], 83v, 96v, 97 [2 r.] 163, 316v; *RejZwierz* 248; *BudBib* c3 [2 r.], *Eccli* 50/4, 1.Mach 1/35, 9/52, 12/37.

»miasto osadzać (a. (za)sadzić); miasto się sadzi (a. poczęło się osadzać); miasto (o)sadzone; zasadziciel miasta« = *miasto zakładać; nadawać prawa miejskie; urbis creator Mącz; civitas locata JanPrzyw* [szyk zmienny](7; 2; 4; 1): *MiechGlab* 57; *LibLeg* 7/33v; *GliczKsiąż* G6; *BielKron* 25; Nam matrices urbis Latini vocant quas Graeci Metropolis, Głównie miásto z którego drugie miásta wyfádzone y ofádzone bywáją. *Mącz* 211b, 67c; Iufz wgranicách Kfiążetá grunty odeymuią/ A Wfi/

Miałtá/ y Młyny/ gwałtem ofadzaią. *WierKróc* A3v; *KochPs* 12, 166, 212; *SkarŻyw* 268; *GórnRozm* L4v; *SarnStat* 351, 893.

»miasto osadzić (*a. osadzać*); miasto osadzone; osadzenie miasta« = *umocnić (przede wszystkim strażą), zostawić załogę; custodire a. obtinere civitatem Vulg; praesidium collocare in urbe Mącz* [szyk zmienny] (14; 1; 1): *MiechGlab* 40; *BibRadz Iudith* 3/8, 4 arg; *BielKron* 207, 216, 221v, 234v, 249 (10); *Mącz* 196d, 380b; W Dámálzku/ narodu onego Itároftá krolá Arety/ oládził był ftrażą miáfto Dámálfceńkie/ chcąc mię poimác *WujNT* 2.Cor 11/32.

»otrzym(aw)ac [= *zdoby(wa)ć*] miasto; miasto otrzymane« [szyk zmienny] (4; 1): Porus krol Indiyski łotrowi Alexandrowi/ ktory łotrując otrzymawa miáftá przykázuiąc roskázuiemy. *HistAl* G7, B7v, 16; *BielKron* 243v, 279.

»miasto otworzyć (*a. otwierać, a. odewrzeć*); miasto otwarte« = *aperire civitatem Vulg, JanStat* [szyk zmienny] (5; 1): *Leop* 1.Mach 10/76, 11/2; Ci mnimaiąc by fwoi/ miáfto otworzyli/ A ci w bronny wfkoczywłzy/ ołtátek pobili. *RejZwierz* 45; *BielKron* 229v; *HistRzym* 27v; *SarnStat* 1127.

»miasto palić (*a. zapalić, a. zapalać, a. spalić, a. popalić, a. wypalić, a. opalić*) (ogniem); miasto spalone (*a. wypalone, a. zapalone, a. popalone*) (ogniem); popalenie miast; zapalacz miasta« = *civitatem comburere a. incendere a. succendere (igni a. in igne) Vulg, PolAnt; civitas succensa igni; urbem perimere incendio Vulg; urbem comburere a. succendere PolAnt; urbem delere flamma Mącz* [szyk zmienny] (65; 12; 1; 1): *MiechGlab* 9, 13, 33; *SeklKat* E2; *HistAl* L5v, L6; Wynidziełli do kxiążąt krolá Bábilońkiego/ będzie żywá dułzá twoiá/ y to miáfto niebędzie zápalone ogniem *Leop* Ier 38/17; y zábił koźdego męłzczyznę w nim y zábrál korzyść iego/ a miáfto wypalił ogniem. *Leop* 1.Mach 5/35, *Ios* 11/11, *Eccli* 49/6, *Is* 1/7, *Ier* 38/23, 1.Mach 10/84; *BibRadz Num* 31/10, *Deut* 13/16, *Iudic* 18/27, *Ier* 37/8, 10, 1.Mach 11/48, *Matth* 22/7; Stáre budowánie w fzełciore zápalił [...] mowiąc: Odnowcie fie przez ogień ftáre páłace Rzymłkie/ á ták więłszá połowicę miáftá fpalił *BielKron* 145, 43, 47, 47v, 55, 57 (29); *KochZg* A3; *Mącz* 189a; Ale gdy morderzá álbo gwałtowniká iákiego álbo zápaláczá miáft álbo iáwnego złoczyńcę iákiego trácą/ thedy thu widamy iż to ludzie y chwałá y s tego fie ráduiá. *RejAp* 154, 134v; *RejPos* 238; *KwiatOpis* B2; *RejZwierz* 168, 202, 228; *BielSpr* 38v, 62v; *BudBib* Ier 32/29, 1.Mach 5/28, 35; *KochPs* 201; *SkarŻyw* 502 [2 r.]; *StryjKron* 121, 320, 335, 522 marg, 547 (8); *WujNT* Matth 22/7, s. 878; *PowodPr* 9, 29; *SkarKazSej* 703a.

»miasto plundrować (*a. splundrować, a. wyplundrować*); plundrowanie miasta« (3; 1): Gdy Capuá miáfto Fráncuzowie wzięli/ y wyplundrowáli: miedzy inym plonem/ dołtálá fie zacna y piękna fláchcianká iednemu Rotmiłtrzewi. *GórnDworz* Bb; *StryjKron* 36, 547; *VotSzl* E4v.

»miasto po(d)da(wa)ć (*a. dać, a. wydać*); miasto podane (*a. wydane*); miasta poda(wa)nie (*a. danie, a. wydanie*), wydawca« = *civitatem tradere Vulg, PolAnt; oppidum prodere JanStat* [szyk zmienny] (36; 5; 4 : 1): *GroicPorz* ii; *Leop* Ier 38/3, 18; *RejZwierz* 24v; *BibRadz Ios* 6/16, I 363d marg, *Is* 36/15, *Am* 6/8, 4.Esdr 3/27, *Iudith* 4/9, 8/21; Balában iako fzalony/ przyfthąpił bliłko murów Kroieńskich/ obiecuiąc im dáry wielkie áby miáfto podáli *BielKron* 257; miełzcžánin niekthory Poznánłki rzeczony Przemek/ ten kfiążetom Głogowłkim miáfto Poznánłkie wydał *BielKron* 370v, 147, 217v, 229v, 246v, 249 [3 r.] (18); *GórnDworz* Z4v; *RejPos* 218v; *RejZwierz* 45; *BielSpr* 39v; á(no) miáfto podáne ieft [urbs dabitur] do rąk Cháfzdymłkich. *BudBib* Ier 32/25, *Ier* 32/28, *Am*

6/8, *Iudith* 8/21; *ModrzBaz* 115v; *KochPs* 87, 167; *StryjKron* 637; *KochWr* 32; *Phil D*; *OrzJan* 103; *SarnStat* 142, 1203.

»położyć się (obozem) pod miastem, blisko miasta, u miasta, opodal od miasta; położyć oboz około miasta, podle miasta« = *oblegać miasto lub czynić przygotowania do oblężenia; circumsidere civitatem, castra oppido coniungere* *Mącz* [szyk zmienny] (6 : 1 : 1 : 1 : 1 : 1): *BielKron* 113, 249, 314v, 448; *Mącz* 178a, 379b; *RejZwierc* 163; *BielSpr* 64v; Bo áczkolwiek ten óltátni Kniáz Iwan Rezańfki wćiekł był z więzienia do Litwy roku 1525 gdy Tátárowie pod Mořkwą Miałtem tuż fie byli położyli/ wřzákże bez potomřtwá [...] vmárl. *StryjKron* 395, 406; *KmitaSpit* C4.

»miasto posieć (a. posiadać) [= *zdoby(wa)ć*]; miasto posiędzione; posiadanie miasta« = *civitas occupata* *Modrz* [szyk zmienny] (13; 4; 1): *MiechGlab* 65; *RejPs* 162; *LubPs* hh3v; *KrowObr* 11; *BielKron* 202, 240, 308v, 350v; *Rhodos*, Známienity wyřep álbo wyřpá Licie/ támże miałto *Rhodos* zwáne nie dawno od Turka poliędzione. *Mącz* 355c; *GórnDworz* Y3v, Z4v; *RejPos* 314; *RejZwierc* 128v; *ModrzBaz* 116, 128 [2 r.]; *ActReg* 14; *SarnStat* 1051.

»miasto pustoszyć (a. spustoszyć, a. popustoszyć miasta), dać na spustoszenie, położyć pustynią; miasto spustoszeje, spustoszone (a. spustoszałe); miasta (s)pustoszenie« = *civitas desolata* *Vulg*, *PolAnt*; *civitatem desolare, a. dare in dcsolationem a. vastare; civitas deserta, urbs desolata* *Vulg*; *civitatem ponere in solitudine; urbs deserta* *PolAnt*; *urbis excidium* *JanStat* [szyk zmienny] (12 : 1 : 1; 5 : 14; 9): *MiechGlab* **3v, **5v, 30; *HistAl* D3v, D4; *LubPs* gg6v; miałta twoie będą zpuřtořfione [*civitates tuae vastabuntur*] zořtawřfy bez obywatelá, *Leop Ier* 4/7, 3.*Esdr* 2/23, *Is* 1/8, 27 arg, 10, *Ier* 9/10, *Ez* 26/19; *BibRadz* 2.*Esdr* 2 arg, *Is* 54/3; *BielKron* 15v, 155, 157, 223, 284v, 293, 298; *LeovPrzep* E2; Dla czegoř fie to sřtáło álbo sřtánie ták mizerne řpuřtořzenie tego miałtá nędznego? *RejAp* 148; Głos wieřci oto idzie/ y ruřzenie wielkie ziemie połnocney/ áby położyło miałtá Iehudřkie puřtynią *BudBib Ier* 10/22, *Ez* 30/7, 1.*Mach* 15/4; *Skarřyw* 115 [2 r.], 187, 231; *CzechEp* 153; *KochJez* B; *GrochKal* 9; *WujNT przedm* 39, s. 174 [2 r.], *Luc* 21 arg, s. 878; *SarnStat* 1067; *CzahTr* E4; *SkarKazSej* 668a.

»miasto rozwalić (a. walić); miasto rozwalone (a, zwalone)« = *civitatem demolire* *Vulg*; *urbem destruere; civitas a. urbs dirupta* *PolAnt* [szyk zmienny] (3; 3): *Leop* 4.*Esdr* 15/42; I miałto rozwálonie iefř/ y wřzytcy ludzie rycerřcy zućiekáli *BibRadz Ier* 52/7; Położył řwiát iáko puřzczá/ y miałta iego rozwálił *BudBib Is* 14/17, *Prov* 25/27; *KochJez* A3v; *GrabowSet* T4v.

»miasto stawić (a. ustawić, a. wystawić); miasto wystawione« [szyk zmienny] (7; 3): od tąd potim brał fie do Siciliey, gdzie z imienia řwego miałto vřtawił *Bielřyw* 5, 160; *GliczKřiąř* G6; *BielKron* 69v [2 r.], 264v, 268, 283, 289, 319.

»na miasto, k(u) miastu, do miasta s(z)turmować (a. ku szturmowi, do szturmowi przypuřcić, a. szturm uczynić); miasto szturmować; szturmowanie miasta« = *proeliari adversus urbem* *PolAnt* [szyk zmienny] (4 : 3 : 2; 1; 1): Także *Athila* poruřzywřzy fie iáł na miałto řturmować *MiechGlab* 56; *HistAl* E5; *RejZwierc* 6, 29v; *BielKron* 250, 279, 465; *Musculus etiam*, Nieyáki ruřtunek teř támowánie woyenne któрым fie zářtáwiáya řořnierze nápeřniáyać przekopy gdy chcá řturm ná miałto vczinić. *Mącz* 238b; *Sambuca item*, Nieyáki woyenny ruřtunek do řturmowánia miałt. *Mącz* 366c; *BudBib Ier* 32/29; *StryjKron* 225.

»miasto ubieżeć (*a. ubiec*) [= zdobyć]« [szyk zmienny] (6): *BielKron* 55, 99v, 109, 169v, 388; *Quizyn* także y *Warmią Miáftá* [...] *Polłzcy Zołnierze* w nocy vbiegli *StryjKron* 637.

peryfr. »przed miasto ugodzić« = *zawisnąć na szubienicy* (1): Kto tu w tym gmáchu [*w piwnicy*] przewodzi/ Pewnie przed miáfto vgodzi. Niech cie tu myłł nie zázodzi/ Wiefz że powroź bárzo łzkodzi. *RejZwierc* 237.

»miasto wybrać [= złupić]« = *diripere urbem Vulg* [szyk zmienny] (4): y wybráli wśłyftkie miáftá/ á bárzo wielką korzyść wynieśli. *Leop* 2.*Par* 14/13; *BielKron* 54v, 222, 376v.

»z miasta wygnać *itp.*, wygnan(y) *itp.*; wygnanie *itp.*; od miasta wygnać, wygnan *itp.*« [*w tym: wygnać a wyświecić itp.* (3)] = *ciectare extra civitatem a. de civitate Vulg, PolAnt; eicere extra civitatem, de civitate eiectare, de urbe expulsare Vulg; civitatem adimere, urbe depellere, expulsio Mącz; ex civitate (ex)pellere a. eiectare, civitate privare Modrz; oppido eicere a. relegare Calag; apolis Calep; de civitate expellere a. expulsare JanStat* [szyk zmienny] (49 : 11 : 3; 1 : 2): *OpecŻyw* 51 v, 102v; *RejKup* Dv; wponyedzialek po Nowym lyeczcie therałz przełchli prze złodzieyłthwa poczynione vchołtany y od myáłtha na wyezne czálłi odkazani Thudziefz po vchołtanyu do myáłtha łzią prziwroczywłchi łuknya [...] vkradł *LibMal* 1553/175, 1552/171; wślytcy ná ołtátek zázowáwśly náłz nye náłz/ zbyeqli fie by ná gwałł/ y onego łłukłly zdworu by z myáłta opáłkami [...] wyłwyełli. *GliczKsiąż* H8; *KrowObr* 133v; Y wyrzuciłly go z miáłtá/ vkámionowáli *Leop* Act 7/58, *Iudic* 9/41, 1.*Mach* 13/47, *Luc* 4/29; *BielKron* 48v, 109, 117, 122, 123v (14); *KwiatKsiąż* K4; Bene meritorum civium expulsiones, Dobrze záchowálych miełzczan z miáłtá wyrzucánia *Mącz* 287b, 102c, 287b; *GórnDworz* P2; Ná łtárlzá zálę dzyewkę káptur wdzyác kazáli/ A młódszey cepy w ręce dla tego podáli/ [...] A iák łłuzłzáłto włzytki z miáłtá odpráwiono. *HistLan* F3, F3; *WujJud* 52v, 262v; *BudNT* *Luc* 4/29; *Paprpán* Q3; *ModrzBaz* 36, 37v, 82v, 83, 84; *Calag* 504b; *SkarŻyw* 87 [3 r.], [197], 328, 356 *marg*, 436; *KochWz* 142; *ArtKanc* O15; *Calep* 81b; *GostGosp* 146; *Phil* E2; *OrzJan* 103; *WujNT* *Luc* 4/29, *Act* 7/58; *SarnStat* 200, 204, 980, 1103; *KmitaSpit* A3v; *CiekPotr* 33.

»miasto wywrocić (*a. podwrocić, a. przewrocić, a. przewracać*) [= zburzyć]; miasto się wywraca, wywroczone (*a. podwroczone*)« = *civitatem disperdere a. subvertere, urbem succidere PolAnt* [szyk zmienny] (17; 3 : 3): *BierEz* D2; *BielKom* E6; *BibRadz* I 7d *marg*, *Gen* 19/14, 25, 29, *Os* 11 *arg*, *Mich* 5/11; *BielKron* 6v, 12, 50v, 57; *Albam* a fundamentis prouerunt, *Albę* miáfto z gruntu wywróćili. *Mącz* 362a; *RejZwierc* 41v, 152v, 260, 261v; *CzechRozm* 42v; *KochPs* 12, 119, 198; *StryjKron* 320; *KmitaPsal* A4.

»wyzwolić, wyświebodzić miasto; wyzwolone miasto« = *liberare civitatem Vulg* [szyk zmienny] (5 : 1; 1): *TarDuch* E2v; Y dał fie mu potim Allexander poznać y miáfto mu dał wyzwolone. *BielŻyw* 161; z ręki Krolá Áłfyriyłkiego wyzwolę cie/ y to miáfto *Leop* 4.*Reg* 20/6, *Tob* 13/19; *Kámillus* [...] wyzwolił lud/ zamek/ y miáfto od nieprzyiáćioł. *BielKron* 122, 62; *RejPos* 322.

»miasto wziąć, pob(ie)rać (*a. brać*) miasta (*pl*); miasto wzięte, miasta pobrane; miasta wzięcie« = *civitatem capere PolAnt, Vulg; civitatem ascendere, urbem capere PolAnt; civitatem occupare a. recapere Vulg; urbem occupare Calag; civitas capta Modrz; civitas occupata JanStat* [szyk zmienny] (131 : 45; 10 : 4; 10): *Przeto Rzymianie* [...] przydą ij wezmą náłfe miáfto *OpecŻyw* 69, 69; *MetrKor* 46/46v [2 r.]; *MiechGlab* *6, **, **2 [2 r.], 47 [2 r.], 56, 69; *RejKup* Cv; *HistAl* Cv; *RejWiz* 182v; *Leop* *Ios* 11/10,

3.Reg 9/16, *Is* 36 *arg*; *RejZwierz* 7v, 8, 20v, 24v, 26v; Thedy Iazon zebrałszy nie mniej od tyfiacą mężow/ łtrzałkiem przyłzedł aby wziął miáltho [*adgressus est civitatem Vulg*]/ A gdy fię wzyficy mielzczanie zbiegli ná mury y gdy iuż miálto było wzięte [*ad ultimum apprehensa civitate Vulg*]/ Menelaus vćiekł ná zamek *BibRadz* 2.*Mach* 5/5, *Ios* 6/20, 10 *arg*, 2.*Par* 32/18, *Prov* 21/22, *Ier* 37/8 (10); *BielKron* 28, 42, 47v, 48, 49v (120); *LeovPrzep* a4v, D4v; *GórnDworz* R4v, Z4v, Z5, Aa, Bb, L17; *RejPos* 217v; *BielSat* G; *RejZwierz* 168; *BielSpr* 39, 61; A ták krol Ptolemeus/ pobrawfzy miálftá [*obtinuit dominium civitatum Vulg*] leżące nád morzem áfz do Seleukyiey/ [...] zle myłfił przeciw Alexándrowi *BudBib* 1.*Mach* 11/8, 2.*Esdr* 9/25, *Iudith* 5/16, 1.*Mach* 5/28, 36, 2.*Mach* 10/1, 3, 12/16; *ModrzBaz* 128 [2 r.]; *Calag* 171b; *SkarŻyw* 502 [3 r.], 503; *StryjKron* 36, 170, 210, 537, 577, 602, 617 [3 r.]; *WerGość* 237; *BielSen* 14; *GórnRozm* G3v; *ActReg* 12, 14; *SarnStat* 1101 [4 r.]; *SkarKaz* 382b.

»miasto, miasta (G) założyć; miasto zakładać (a. miasta (pl) pozakładać); miasto założone, [czyjego] założenia, zakładania; założenie, zakładanie miasta« = *civitatem stabilire PolAnt*; *civitatem a. oppidum constituere, fundare moenia Mącz*; *urbem aedificare Calag* [szyk zmienny] (62 : 1; 9; 13 : 1 : 1; 6 : 1): *BielŻyw* 149; Rofztok miałto polaci założyli. *MiechGlab* **5, **7, 36; *KromRozm III* sE5v; *GliczKsiąż* N7v; *GroicPorz* a3v; Stądże wyłzło przysłowie: podźcie do Efebon/ Niech zaś będzie zbudowane y założone miáltho [*construatur civitas*] Seonowe. *Leop Num* 21/27; *BibRadz Hab* 2/12; *BielKron* 3, 6, 6v [2 r.], 7 [2 r.], 9 (67); *Natalis urbis* Dzień poczęcia zakładania miálftá którego. *Mącz* 241c, 140b, 261b, 322b, 412d [5 r.]; *RejZwierz* Aaa; *Calag* 461b; *StryjKron* 11, 59, 115 [2 r.]; *GórnRozm* L4v; *KlonKr wstęp* A2. Cf »od założenia miasta«.

»w mieście zawrzeć się, zamknąć się, zawarty [= w celach obronnych]; miasto zawrzeć; miasto zamczyste i zawarte« = *urbs vecta PolAnt* [szyk zmienny] (3 : 1 : 1; 2; 1): Ale ci co fię w mieście zamknęli [*qui intus erant*]/ duffáiąc w mocne mury/ y doftátku łpiże/ ołłabiále łobie poczynáli/ wyzywáiąc łprofnem łáianiem Iudę *Leop* 2.*Mach* 12/14; *BielKron* 95, 315, 379; *BielSpr* 63; wydał go Bog do ręki moiey/ bo fię zówarł wzedfzy w miálto zamczyłte y zawárte. *BudBib* 1.Reg 23/7; *StryjKron* 472; *Paprup* H3.

»miasto zniszczyć« [szyk zmienny] (7): á Ieruzalem przebráne miálto twoie zniłfczywłfy málo nie náiednę kupę łłożyli. *RejPs* 118v; *BielKron* 42, 291; *RejPos* 195v, 236; *RejZwierz* 200; *SkarŻyw* 528.

»miasto zwalczyć; na miasto walczyć; miasto zwalczone« = *pugnare contra civitatem Vulg*; *expellere urbem PolAnt* [szyk zmienny] (4; 1; 1): *MiechGlab* 30, 68; *HistAl C*; *Leop* 2.*Mach* 1/12; Lecz niemogli łynowie Menálzehowi zwalczyć miálft tych *BudBib* *Ios* 17/12; *KochFrag* 40.

»miasto zwojować (a. wojować); miasto zwojowane; zwojowanie miasta« [szyk zmienny] (4; 2; 1): Gdy było Kárthágińskie miálto zwoiowano. Tedy w rádzie mowili/ iż iuż pokoy będzie *RejZwierz* 6v; *BielKron* 47v, 72, 396; *KochPs* 12; Potym Francułskie Miálftá wizerz y wzdłuż zwoiował *StryjKron* 51; *SkarKazSej* 703a.

Wyrażenia: »bańskie miasta« = *prawdopodobnie miasta górnicze posiadające kopalnie złota* (por. węg. „bania” ‘kopalnia’) (1): Choćia Bańfkich miálft nie mamy/ nic o to/ Sámo do ręki przychodzi nam złoto. *KlonFlis* C2.

»brona miasta« = *porta urbis Vulg; porta civitatis PolAnt* [szyk 15 : 1] (16): *LubPs gg6v; Leop Esth 16/18*; A tak dobrze vczynicie gdy liftom ktore polłal Amán Amádátczyk dofyć nie vczynicie. Przeto iž on ktory był powodem thych liftow/ obiełzon ieft v bran miáltá Sufys *BibRadz Esth 16/17, Gen 23/10, 18, Iudic 9/35, 44, I 446a marg, Iudith 13/14; RejAp 181, 183v; RejPos 276v; BudBib Ios 8/29, Iudith 13/14; KochPieś 36; WujNT Apoc 21 arg.*

»miasto budowne [= *okazale*]« [szyk 2 : 2] (4): Tuscia, [...] ma w łobie známienite pyłzne á budowne miáltá/ Florentiam/ Piřas/ Lucam/ etć. *Mącz 470c; KochPs 119; BielSen 18; OrzJan 81.*

»miasto Dawidowe« = *Betlejem; civitas David PolAnt, Vulg* [szyk 15 : 1] (16): *MurzNT Luc 2/4; BibRadz Luc 2/4; RejPos 17v, 18, 18v [3 r.]; CzechEp 190, 320; ArtKanc B15v, C9; Narodził fie wam zbáwićiel/ ktory ieft Chryřtus Pan/ w mieřćie Dawidowym. LatHar 529, 444; WujNT 4, Luc 2/4, 11.*

»miasto Dawidowe, Dawida« = *Jerozolima; civitas David Vulg, PolAnt; urbs David PolAnt (33 : 3); Leop 2.Reg 5/7, 9, 3.Reg 9/24, 4.Reg 16/20, 2.Par 14/1, 21/1, 32/5*; Potym miałto Dawidowe opráwili murem wielkim y mocnym *BibRadz 1.Mach 1/35, 3.Reg 11/43, 15/8, 24, 4.Reg 14/20, 3.5/7 (9); BielKron 69v, 77, 78v, 83, 83v (12)*; A (tedy) zálnął Iothám z oycy řwemi/ y pogrzebion z oycy řwemi w mieřćie Dawida oycá řwego *BudBib 4.Reg 15/38, 4.Reg 12/21, 2.Par 16/14, 21/1, 24/25, 32/30, Is 22/9, 1.Mach 1/35.*

»główn(iejsz)e miasto« = *niekiedy 'stolica'; metropolis Mącz, Calep, Cn; regia Mącz, PolAnt; arx, matrix urbis Mącz; civitas notabilis JanPrzyw; mater urbium Cn* [szyk 56 : 46] (102): Roku czterdziętego pierwřzego po tyliáczu y dwu řet, wtargnáwřzy Thatarzy w Ruřká ziemię Kijow główne miałto Ruřkie y kořtowno zbudowane/ gruntownie zburzyli *MiechGlab 5, 6; GroicPorz bbv [2 r.];* Powiedz mi profze ćię/ kto tám mieřřkał w Koryńćie onym głównym mieřćie ná ten tzań/ gdy ten lift piřał Páweł S.? *KrowObr 202; UstPraw H [2 r.]; BibRadz I 158c marg; OrzRozm T3v; BielKron 263v, 264, 268, 273v, 275 (23);* Carthago, Urbs Affricae, Główne miálto w Affrice. *Mącz 39c; Metropolitanus, Ieden z głównego miáltá Mącz 220a, 17b, 22c, 30d, 50d, 77b (23); GórnDworz Z6v; RejPos 35v, 50v; KwiatOpis C4v; BielSpr 58v; BudBib Esth 3/15; SkarŻyw 355; StryjKron A3v, 26, 115, 165, 320, 406; CzechEp 411; Znácźnie duch BOży przez Ianá vkázuie/ iž mieyřce řwoie w mieřćie głównym/ ktore nád wřzytkim řwiátém pánowáło pořtánowić miał. *NiemObr 173, 170; Calep 659b; GórnTroas 20; WujNT przedm 31 [2 r.], s. 392 [2 r.], 476 marg [2 r.], 666, 703, 732;* A wřzákźe ná ten czzań to pořtánawiamy/ áby [...] w káźdey ziemi iednáki był [korzec]/ iáki ieft w głównieyřzym mieřćie onęgo Woiewóđztwá álbo ziemie *SarnStat 279, 127, 234, 270, 280, 401 (18); PowodPr 84; SkarKaz 517b.**

»klucze od miasta« [szyk 2 : 1] (3): *KromRozm III M4v*; áby ze wřzytkiey lićzby Mieřzczánow/ řzeřć namoźnieyřzych/ bořo/głowę niezákrythá máiać/ powroz ná řzyi/ y klucze od Miáltá w rękach řwycy trzymáiać/ pod iego moc y wolá byli poddáni. *Phil D; SarnStat 106.*

»miasto krola [jakiego a. którego], krolewskie« = *siedziba króla, czasem stolica; leźące na terenie podleglym królowi; wspaniale, godne króla; civitas a. urbs regis Vulg, PolAnt; civitas regalis PolAnt; urbs regia Mącz; civitas regni Vulg* [szyk 18 : 5] (12 : 11): *RejPs 71v; HistAl L5v; LubPs N; Leop Num 21/26; BibRadz Ios 10/2, I 253c marg, Ier 33/4*; co řie thycźe Gdańřká/ y Elbingá/ thy miáltá řá włářne Krolá Polřkiego/ á wźdy ie tu ná Syem Ceřářřki pozywáia *BielKron 231v, 28, 54v, 222v*

marg, 226v, 276; w tymże stárożytnim prawie krolewskim mieście [*Padwie*] [...] s Xiążęcego rodu y s lámego oicá Kxiążęciaś fię národził. *KwiatKsiąż* A3; Haec civitas paret Regi, To miáfto poddáne yeft Królowi/ Kroliewskio yeft miáfto. *Mącz* 277d, 349d; *BudBib Esth* 3/15, *Ps* 48/2, *1.Mach* 3/37; *SkarŻyw* 13; *LatHar* 368; *WujNT Matth* 5/36; *KmitaSpit* C6.

»miasto Krola Jego Miłości (a. WKM, a. Jego KM), krolewskie« = *miasto stanowiące osobisty majątek króla; civitas regia* *Modrz, JanStat; civitas domini regis* *JanStat* (13 : 12): *ComCrac* 12; *ZapWar* 1545 nr 2646; miasta krolewskie i inne gdyż wolnością ani zacnością nie mogą być porównane z stanem szlacheckim, nie mają być też w to pozwolenie inkludowane *Diar* 50, 75; *UstPraw* K2v; *ModrzBaz* 32; *ZapKościer* 1581/22v, 23, 23v, 24, 25 (9); *ActReg* 16, 17; wítawiamy: iż Księża Biłkupi w mieściech á w imionách náfzych Krolewskich [*in civitatibus et bonis nostris* *JanStat* 190] z Stároftami álbo Dźierzawcami náfzemi/ á w ízlácheckich z podawcami/ máią Inwentarze írébrá y íkárbow Kościelnych czynić. *SarnStat* 213, 428, 617, 655, 971, 1101, 1178, 1180.

»miasto ludne« = *urbs populosa* *Modrz* [szyk 6 : 2] (8): *BibRadz* I 431b *marg; BielKron* 61v, 286, 286v, 288; Przydáo się było w iednem mieście barzo ludnem/ iż niektorego ceklarzá/ człowieká proftego rodu/ ránił Sláhcíc *ModrzBaz* 31; *KochPieś* 54; *Phil* P2.

»od miasta do miasta; z miasta do miasta; z jednego miasta do drugiego« = *de civitate in civitatem* *Vulg, PolAnt, JanStat; oppidatim* *Mącz, Calep; municipatim, regionatim* *Mącz* (15; 4; 2): *ListRzeż* w. 18; *OpecŻyw* 77; *MetrKor* 57/119v, 59/281; *KrowObr* 5v; *BibRadz* 2.*Mach* 5/8; *BielKron* 262; *Angareia* [...], *Pofty/ álbo* [!]/ *podwodá/ to yeft/ Nayemne konie/ od miáfta do miáfta rozłożone.* *Mącz* 9d, 237d, 266b, 349d; *HistRzym* 121; *RejPos* 318; *RejZwierc* 137; *BudNT Matth* 23/34; *SkarŻyw* 231, 273, 596; *Calep* [734]a; *WujNT Matth* 23/34; *SarnStat* 253.

»miasto (jest) mocne, mocy [*niekiedy = warowne*]« = *civitas fortitudinis a. fortis* *Vulg; urbs munita* *PolAnt; civitas potens, urbs praepotens a. praevalida* *Mącz* [szyk 43 : 18] (60 : 1): *BierEz* D2; *MiechGlab* 66; *LubPs* N, O5v, Y6v; *KrowObr* 241v; Ná on dzień/ będą miáftá mocy iego opuńczone iáko pługi *Leop Is* 17/9, *Apoc* 18/10; *RejZwierc* 24v; *BibRadz Is* 25/2; *BielKron* 179v, 240v, 264, 264v, 266v (27); *Mącz* 8b, 474d; *RejAp* 147v, 151, 182; *HistRzym* 33; *KwiatOpis* A4, B4v; *RejZwierc* 41v, 45v, 53v, 60v, 87v, 255v, 260; *BiálKaz* K3; Iáko gdy miáftá mocnego dobywáią/ wiodá wfce [...] dla ízturmu *SkarŻyw* [407]; *StryjKron* 602; *GórnRozm* E3 [2 r.], M; Biádá/ biádá/ miáfto ono wielkie Bábilonia/ miáfto ono mocne: iż w iednę godzinę przyśzedł fąd twoy. *WujNT Apoc* 18/10; *SkarKazSej* 666b, 683b.

»miasto (leżące a. siedzące) nad morzem, (po)morskie« = *civitas maritima* *Vulg, JanStat* [szyk 24 : 4] (24 : 4): w Tyrze, czulf w thym mieście pomorskim. *WróbŻółt* cc7; á tuż wnet do pomorfkich miáft pošláł/ zwoływáiąć Kupce ná kupowánie Żydow *Leop 2.Mach* 8/11, *Ez* 27 arg; Demetrius syn Seleukufow wyiechawízy z Rzymá/ przyciągnął z wielkim poczthem ludu ku miáftu nád Morzem/ á otrzymał tám kroleftwo. *BibRadz 1.Mach* 7/1; *BielKron* 191v, 192v, 222v, 228, 233v (15); *Mącz* 54b; *HistRzym* 120v; *KwiatOpis* B2v; *BudBib 1.Mach* 11/8; *StryjKron* 41; O Miáftách nád morzem siedzących. *SarnStat* 1074 *marg*, 1074, 1111 [2 r.].

»mur (o)koło miasta, miasta, u miasta, przy mieście, w mieście; obtoczone (a. opasane itp.) murem miasto; obwodzenie murem miasta; obtoczyć (a. oprawić, a. zaprawować) murem, obmurować

miasto« = *moenia Murm, Vulg, Mącz, Calep; murus civitatis PolAnt, Vulg; circumdata moenibus a. murata civitas, armata muris urbs; circumdare moeniis urbern Mącz; aedificare civitatem Vulg* [szyk 46 : 15] (23 : 14 : 1 : 1 : 1; 8; 1; 9 : 3): *Murm 28; Leop 2.Reg 24/6, 2.Par 26/6, 2.Mach 12/13; RejZwierz 40v; BibRadz Ios 6/5; á nie rychło potym miáľtho murem drugim było opaľano/ od wieże Dawidowey áż do vlice kthorą zwano Efráim. BielKron 265; Krákovľkim mieľzczánom/ ktorých wierność poznaľ/ wielkich wolności nádaľ/ miáľtho ich murem y wáľem obtoczyľ BielKron 365v, 10v [2 r.], 47, 48v, 76, [85²] (21); Moenia quatit ariete, Strzelbą tľuką mury okoľo miáľtá. Mącz 338d; Multum insumpsi in munienda civitate, Wielem náľożyľ ná obwodzeniu murem miáľtá. Mącz 433a, 16b, 92a, 229a [2 r.], 238b, 291b; RejAp 181; RejZwierc 45, 45v, 204, 247v; BielSpr 37v [2 r.], 38; BudBib 1.Mach 9/50; BudNT Apoc 21/14; SkarŻyw 408 marg, 500, 502; StryjKron 260; WerGość 238; Calep 668b; Phil B3 [2 r.]; WujNT Apoc 21 arg, 14, 19; SarnStat 964, 970; PowodPr 56; Zadne nie ľą mocnieyľze mury y wáły v miáľtá/ iáľo zgodá/ iedność/ y miľość ľásjedzka iednego ku drugiemu. SkarKazSej 683b; PudľDydo B3v.*

»miasto obronne« = *civitas munita Vulg, PolAnt, Mącz; urbs munita Vulg, PolAnt; civitas firma Vulg, Mącz; civitas fortitudinis PolAnt; urbs valida Mącz* [szyk 47 : 9] (56): *MiechGlab 78; LubPs H2v, Y4v, Y5v; Náiáľhaľ teź záś y oblegľ iedno miáľtho obronne/ dobrze moľtámi y mury opaľrzone Leop 2.Mach 12/13, Num 32/16, 36, 4.Reg 3/19, 17/9, 2.Par 14/5 (16); BibRadz Ios 14/12, 19/29, 2.Reg 20/6, 4.Reg 3/19, 18/8 (10); ták Miáľto ono obronne poľtánowiľo było/ iáľkoby koźdego czľowieká/ koźdego ľtanu w Miećcie dolegľá [obrona] OrzRozm V v; BielKron 48, 273 [2 r.], 286v, 288, 290, 292v; Mącz 128c, 237a, 474b; BudBib Deut 1/28, 2.Par 21/3, 2.Esdr 9/25, Os 8/14, Mich 7/12, Soph 1/16, 1.Mach 5/26; SkarŻyw 503; StryjKron 395, 406, 577; WerGość 238; GórnRozm H2v; kto ták wiele miáľt mowię/ ták zacnych/ ták obronnych rozumię áby ie Turek pośieć mógľ? OrzJan 80, 80.*

»miasto osiadłe (a. nasiadłe); miasta osiadłość« [szyk 4 : 2] (5; 1): *[Europa] gory/ rzeki wielkie y máľe ma w ľobie/ tákieź miáľtá máľe áľe ofiáľdle BielKron 271, 98, 100; Civitas magna inter Belgas autoritate ac hominum multitudine praestabat, Miáľto było powaźnieyľze y náľiedleyľze. Mącz 419c, 308d; GostGosp 144.*

»miasto pańskie, Pana Zastępow, boże, Boga« = *Jerolimima, Jerolimczycy; civitas Domini Vulg, PolAnt; civitas Dei PolAnt (11 : 1 : 11 : 5): WróbŻoľt 100/8; Ránom wľtáyac zábiyaľ ná zyemi grzeľľne wľľytki/ Abych ty co zľość broyą wygnaľ z myáľtá Páńľkiego LubPs X3, N [2 r.], T3, gg6v; Leop Tob 13/10, Ps 86/3, 100/8; BibRadz Ps 100/8; RejAp 108, 170, 181v; RejPos 196; Rzeká ľtrumieniow iego vwefeli miáľto Boże/ święte mieľzkánia naywyźľzego. BudBib Ps 46/5; Wielki Iehowá y chwalebny bárzo/ wmiećcie Bogá náľze⁸⁰/ (ná) gorze świáľtobności iego. BudBib Ps 48/1, Ps 87/3; SkarJedn 8, 24; KochPs 71, 150, 193; ArtKanc K11; LatHar 368 [3 r.]; SkarKazSej 667b [2 r.].*

»pieczęć miasta« = *sigillum civitatis JanStat* [szyk 2 : 1] (3): *extract ľzxiáľ náľich mieiľkich poth pieczęcią miáľta náľego vidaiemy ZapKościar 1587/69; SarnStat 1081, 1084.*

»pierwsze (a. napierwsze) miasto« = *niekiedy 'stolica'; prima civitas Vulg* [szyk 12 : 3] (15): *OrzRozm M3; MAgdeburg miáľto [...] pierwľze miáľto w Sáľkiey źiemii nad rzeką Albis. BielKron 290v, 213v, 220, 222; SkarJedn 168, 190; A poczáwľzy [!] od ľtarľzych gľow/ Symeona Biľkupá Seleucyey y Kteľyfontu miáľtá w Perľyey pierwľzego/ do krolá Sabora/ w mataćtwie odnieľli: iáľo*

by on Rzymkiemu Cesarzowi przyjacielem będąc/ krolá Perłkiego zdrádzáł *SkarŻyw* 304; Chowáł fię Rzym iako pierwŝe miáłto y głowá ŝwiátá wŝytkiego/ pierwŝemu Apoŝtołowi Piotrowi y głowie wŝytkich owiec Chryŝtuŝowych. *SkarŻyw* 536, 411, 501, 502; *StryjKron* 617; *WujNT Act* 16/12, s. 513.

»miasto podwodne [= *na którym ciáży obowiázek dostarczania podwódt*]« (1): W Mieŝciéich ábo wŝiách podwodnych/ gđzie włóki lá/ powinien będzie káždy kto włókę ma/ dwu koniu chowác *SarnStat* 973.

»portowe miasto« [*szyk 2 : 1*] (3): Naprzod tedy iefli lie puŝcił/ od vćia Tybru Rzeki z Rzymu ná Morze miedzyziemskie *Tirhenum*, tedy rzecz ŝlufzna: wŝákŝe ŝlufzniefza z portu Hetruriey od Miáłtá ktore zowiá Piŝas Portowego *StryjKron* 71; A Gdańczánié/ Elbiázánié/ y inné portowé y pográniczné pogłówné miáłtá/ ná to pilné oko mieć máiá/ ŝeby monety poŝtronnéy niewáŝnéy do Korony nie wpuŝczáli *SarnStat* 410, 105.

»miasto na prawie niemieckim zasádone« (1): APpellácyá w Kroleŝtwie Polŝkim z Miáłt y z Miáłteteczek/ ná Práwie Niemieckim záŝádzonych/ przodkiem idŝie do Práwá wyŝlŝzego *GroicPorz* bbv.

»miasto skłádowe« = *jedno z dwunastu miast w Polsce, w których znajdowały ŝię główtne skłády do przechowywania wina* (2); A tego ŝtrzedz máiá Stároŝtowie y Célnicy pogránicznicy y miáłtá fkládowé: áby ŝádnému kupcowi wŝzech Koronnych Pańŝtw [...] nie dopuŝczáli wŝelákich towárów wywoŝić *SarnStat* 1233, 1234.

»miasto stołeczne« = *regia Modrz; civitas a. urbs regia Cn* [*szyk 6 : 4*] (10): *ModrzBaz* 128; Godnáŝ być Xięŝno Holha ná Cefárŝtwie Greckim z námi/ w tym náŝzym Mieŝcie ŝtołecznym Carigrodzie *StryjKron* 125, 210, 395, 400, 432, 777; *SarnStat* 1051, 1207; *PowodPr* 84.

»miasto ŝwięte, ŝwiętoŝci« = *Jerolimá; civitas sancta, a. sanctitatis Vulg, PolAnt* [*szyk 20 : 12*] (31 : 1): *OpecŻyw* 37v; powieda tu oŝobliwie o oney ŝrogoŝci/ ktora lie nád miáłtem ŝwyętym Ierolimŝkim dŝyálá od Cháldeyczykow *LubPs* S2v, M3v, P5, S2v [2 r.]; kiedy go [*szatan Chrystusa*] do miáłtá ŝwiętego wprowadŝił/ y ná wierzchu koŝciołá poŝtháwił *KrowObr* 215v, 63, 74v; *Leop* 2.*Esdr* 11/18, *Eccli* 49/6, *Dan* 3/28, 2.*Mach* 1/12; *BibRadz Is* 48/2, I 446a marg [2 r.], 2.*Mach* 15/14, *Matth* 27/53; *RejPos* 69v, 195v, 196; *KochPs* 30, 176; *ReszPrz* 26; *ReszHoz* 124; *ReszList* 143, 144, 156; *LatHar* 325, 701; *WujNT Matth* 4/5, 27/53.

»miasto ŝwięte« = *Rzym* [*szyk 1 : 1*] (2): *SkarŻyw* 353; to dali Bog y czynić tákŝe będe w Rzymie [...] przy grobie [...] Spowiednikow/ Biŝkupow Bogu miłych / ktorzy krwiá y ŝtátecznoŝciá ŝwoiá/ miáłto ono ŝwięte poŝwięćili *ReszPrz* 112.

»miasto twarde [= *obronne*]« = *civitas firma a. potens a. stabilis, urbs valida Mącz* [*szyk 6 : 5*] (11): *RejPs* 88v, 162; bowiem byó miáłtho [*Tyr*] bárzo twárde/ ták w ogárnieniu morskim iáko y w mocnym budowániu *HistAl* B7; ktorým [*ja, Amurat*] Aŝyá/ Grecyá/ Włófkie miáłthá twárde/ Węgry/ Serby/ Bulgáry ŝóldowáł *BielKron* 251, 287v; *Mącz* 8b, 128c, 474b; *HistRzym* 34v; *RejZwierc* 152v, 270.

»miasto ucieczki, jest ku ucieczce, zachowania, dla zachowania pokoja« = *w Starym Testamencie miasto stanowiące azyl dla nieumyŝlnych zabójców; civitas refugii PolAnt; oppidum perflugii Modrz* (6

: 1 : 1 : 1): Tylko niektorzy zoftáli w Betfurám/ z thych co byli opuścili zakon y rofkazanie Boże/ ábowskiem ono miáfto było im ku vćieczce [*erat enim haec eis ad refugium Vulg*]. *BibRadz 1.Mach 10/14, Deut 19 arg; BielKron 43v [2 r.]*; Bo dáli im miáfto vćieczki zabiycóm/ Szechemy wygony iego *BudBib Ios 21/21, Ios 21/27, 32, 38; ModrzBaz 78v*.

»miasto (jest) wielkie; wielkość miasta« = *civitas magna BartBydg, Vulg, PolAnt, Mącz; civitas grandis, urbs magna Vulg, PolAnt [szyk 150 : 34] (179; 5); BierEz F3; Murm 25; Mymer¹ 7; BartBydg 173b; BielŻyw 89, 149; Włzakoż tenże Selinus [...] włzedłzi do Egiptu, Alkair miafto wielkie wziął. MiechGlab 69, 30, 36; KromRozm III N8; GliczKsiąż E2; KrowObr 27v, 28, 50, 202; Leop *B2, Deut 1/28, 6/10, 2.Esdr 7/4, Ion 4/11 (11); RejZwierz 109; A było miáfto bárzo łzerokie y wielkie/ á ludu w nim bárzo mało *BibRadz 2.Esdr 7/4, Gen 10/12, Ios 10/2, 14/12, Ion 3 arg, 2, 3, Apoc 16/19*; Niemieckie kráiny [...] przeto kfiążąt wiele máią iż miáftá bogáte ktemu wielkie/ co miáfto wielkie to fwoie kfięstwo ma *BielKron 281v, 3, 5, 9, 40v, 45 (82); Mącz 236b*; A ciáła ich będą leżeć po vlicach miáfthá wielkiego/ ktore ieft rzeczone duchownie Sodomá y Egipt *RejAp 91v, CC3v, 23v, 82, 92v [3 r.], 121v [2 r.] (26); GórnDworz Ii3; RejPos 204, 260 marg, 260v, 288v, 300; KwiatOpis B4v; RejZwierz 55; BielSpr 38v*; ROku dwunafte⁸⁰ zá pánowánia Nábuchodonozorá ktory Krolował w wielkim mieście Niniwienie/ trzymał thefz Arfáxád krolefthwo Medfkie w Ekbatanie *BudBib Judith 1/1, Deut 1/28, 2.Esdr 7/4, Ion 4/11, 1.Mach 5/26; BiałKaz K3; BudNT Apoc 17/18*; Przed láty wonych wielkich mieściech [*in magnis hominum coetibus*] byli ofobliwi Vrzędnicy/ ktore zwano *AEdiles/iákoby Dozorcy domow ModrzBaz 35; SkarŻyw 106, 202, 310, 312; StryjKron 51, 617 [2 r.]; CzechEp 192, 375; KochPam 85; WujNT Apoc 11/8, s. 864, Apoc 16/19, s. 875, Apoc 17/18 (11); KmitaSpit C3v; KlonWor 15*.*

»miasto (jest) wolne, łwiebodne« = *miasto autonomiczne lub zwolnione od pewnych ciężarów, obdarzone przywilejami; civitas immunis a libera, urbs libera Mącz [szyk 5 : 3] (7 : 1); GroicPorz f4*; A tak popiáno ludzi ku tey potrzebie do Węgier piefzych trzydzieści thyfiąc/ ieźnych siedm tyfiąc z Niemieckich miáft wolnych/ y od Kfiążąt *BielKron 314, 281v, 314, 432v; Mącz 226b, 237b, 508b*.

»wszy(s)tko (a. wsze) miasto« = *wszyscy obywatele miasta; omnis civitas Vulg, Mącz; tota urbs Mącz; tota a. universa civitas Vulg [szyk 41 : 6] (47)*; A wfłedłfy staką czcią w miáfto Ieruzalem/ tedy fie poruftyło wfłytko miáfto/ dziwuiątz fie tako wielkiému ludu *OpecŻyw 72; BielŻyw 27; SeklKat G3v; MurzHist T3v; Leop Esth 8/15*; Wyrwał napirwey Rzymiánom zwirzchność/ poftánowił s fwey ftrony Stárofty/ Hetmány/ y ine vrzędniki/ ktorzy wfzytkim miáftem wladáli *BielKron 187v, 90v, 107, 258v; Coepit luctus civitatem, Wielki łmutek ogárnał wfziłtko miáfto. Mącz 34d, 139d, 208b [2 r.], 304d, 364b, 386d, 411b; HistRzym 11, 27 [2 r.], 64, 64v [2 r.], 126; RejPos 34v [2 r.], 35, 36; SkarJedn 92; SkarŻyw 89, 100, 107, 140, 273 (10)*; Gdy to Krol Herod wfłyłał/ Iż tak ieft, zrozumiał/ Złęknął fie y łmućil bárzo/ y z nim Ieruzálem wfzytko miáfto. *ArtKanc C13; LatHar 324; WujNT 7, Matth 8/34, 21/10, Mar 1/33, Act 13/44, 21/30*.

»miasto wysokie« = *urbs ad caelum munita Vulg (4)*; Vpadł moczár choć go Tytán fynowie nie bili/ Ani fie nań z miáft wfłokich obrzymi rułzyli *LubPs hh3v; Leop Deut 1/28*; wfzytki miáftá wfłokie [*civitates excelsas*] leżące nád potokiem Arbonái poborzywłzy przyćiągnął áż ku Morzu *BibRadz Judith 2/13 [14]; KochPs 72*.

»od założenia miasta« (3): Anno urbis quingentesimo, Roku od założenia miastá Rzimskiego pięćletnego. *Mącz* 342c, 335b, 390c.

»miasto zamknięte, zawrzyste [= warowne]« = *civitas munita PolAnt; oppidum Calep* (1 : 1): (przeto) ty wezmi sługi páná twego/ á goń zá nim/ áby nie doštał łobie miastá zamkniętych *BudBib* 2.Reg 20/6; *Calep* [734]a.

»zebranie miasta; miasto zebrania« = *miasto (tylko w RejPs); tu o Jerozolimie* (4; 2): Íprawnie ma być chwalon/ od tych ktorzy obywáią wmielćie świętego zebránia iego tám snadź gdzie y święta obliczność iego przebywa. *RejPs* 71; Abowiem Syon zebránie miastá śwego vtwierdził namocnieyfsy íam/ á przebrany iego wniem íie ma vrodzić *RejPs* 129, 71v [2 r.], 72, 128v.

Zestawienia: »miasto cesarskie« = *wolne miasto Rzeszy* (14): Połáli thez miełczánie do Cefárzá do Híłzpániey íwoie poły z nyektorych miast Cefárfskich *BielKron* 200; Kłieństwo Rákułkie/ Biskup Augspurki/ y inni Grábowie [!]/ Opáci/ dobrą część trzymáią tey źemie/ okrom fláchy y miast drugich Cefárfskich. *BielKron* 286v, 192v, 236, 283v, 284v, 286 (14).

»dziesięć miast« = *Dekapol, konfederacja dziesięciu miast hellenistycznych w Transjordanii; Decapolis Vulg, PolAnt* (2): Y odśledł á poczał opowiadać w dziełiáci miast/ iáko z nim wielkie rzeczy wczynił Iezus *Leop Mar* 5/20; *BudNT Matth* 4/25.

»pięć miast« = *Pentapol, tj. Sodoma, Gomora, Adama, Geboim i Soar* (1): Thá wybáwił ípráwedliwego gdy źli zginęli/ kazawfsy mu vćiec z ognia ktorzy był ípufzczon ná pięć miast [*in Pentapolim Vulg*]. *BibRadz Sap* 10/6.

»rada miasta« (8): *GroicPorz* gv; *BielKron* 59v, 221v; *RejPos* 282; Ian Rybińki íławney Rády Miastá Toruń. K. I. M. Sekretarz. *RybGęśli* A3v; *SarnStat* 505, 961, 1179.

»rajca miasta, w mieście« = *consul civitatum JanStat, JanPrzyw; syndicus Calep* [szyk 10 : 4] (13 : 1): IA.N. przyfyęgam P. Bogu wfszechmogácemu/ íze Panom Ráycom Miastá tego chcę być wierzen y poślufzen wfsłuźbie moiey *GroicPorz* g2v; *BielKron* 331; *Calep* [1041]a; *SarnStat* 204, 275, 385, 926, 944 (11).

»siedm miast« = *sąd wyższy prawa niemieckiego* (6): POźrzył ná ty pśtroćiny/ pátrrze ná poštawę/ Iáko ktoczy [!] by miał mieć/ od íiedmi miast ípráwę. *RejZwierz* 126; *BielSat* Ev; *RejZwierz* 166; *BielSjem* 8; *BierRozm* 33; *SarnStat* 320.

»sześć miast« = *królewski komisarski. sąd sześciu miast* (8): Formá íiftu gdy do Commíffarzow ífelći miast ídzie Appellácyá. *GroicPorz* oo2v, bbv, bb2 [2 r.], cc [2 r.], cc2, cc2v.

Szeregi: »miasto, (i, ani, abo) grod (a. horod); miasta z grody« = *civitas, urbs PolAnt* [szyk 9 : 2] (10; 1): Nie pomogáć miastá grody/ W ktorzych niemáłz wnétrzney zgody *BierEz* I4, R2; Potym Tatarzy ze wćhodu przyciągnáwfsy wfszytki pogładzili y miastá poburzyli z grody *MiechGlab* 39; *BierRozm* 10; *LibLeg* 10/95; *Prot* B4; *HistRzym* 7v; *BielSpr* 61; *BudBib Ier* 49/25; *KochPieś* 31; *KlonWor* 30. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.*].

»miasto, (i, a(1)bo, a) miasteczko« = *civitas, (et, vel, seu) oppidum JanStat, JanPrzyw; civitas et castellum Vulg* [szyk 90 : 2] (92): *MiechGlab* 65; *ComCrac* 12; *ConPiotr* 30v, 31 [2 r.]; *GroicPorz* C2v, bbv [2 r.], dd4, hhv; *Leop Luc* 8/1; Y poštánowił íędzie w źiemí po wfszytkich miastách Iudfskich obronnych y po inych miasteczkách [*in cunctis civitatibus Iehudah munitis, in civitate et*

civitate]. *BibRadz* 2.Par 19/5; *BielKron* 285; *GórnRozm* L3v; *WujNT Luc* 8/1, 13/22; Które Miáftá y Miáfteczka z ich obywatelmi niech tákowy porządek miedzy łobą chowáią *SarnStat* 385; A drugié miáftá/ miáfteczka po łtronách leżacé/ od tych podwód vlégály *SarnStat* 971, 200 [2 r.], 268, 270 [3 r.], 271 [3 r.], 275 [2 r.] (76). [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 64 r.; *w połączeniu niewspółrzędnym* 1 r.].

»(nie tylko) miasto, (ale też i, a, i, czyli) pole« = *civitas*, (*sed*) *ager PolAnt, Modrz; urbs et ager Mącz* [szyk 8 : 2] (10): Przekłety będziefz w mieście/ przekłety ná polu *KrowObr* 109; *BibRadz Deut* 28/16, *Iudith* 2/15; *BielKron* 45, 116v; *Mącz* 406c; bo ci doglądáli/ áby były cále domy y chędogie/ łpołob budowania zámierzáli/ przekopámi y wálmi/ nietylko Miáftá/ ále też y polá otaczáli *ModrzBaz* 35, 79v; *KochPs* 12; *ReszPrz* 113. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 4 r.; *w przeciwstawieniach* 5 r.].

»(tak, ani) miasto, (i, a, ani, jako (i), a(l)bo, takież, bądź, czyli, to jest) wieś (*a.* wioska); miasta ze wsiami« = *civitas et (aut) castellum a. vicus a. villa PolAnt, Vulg; urbs et viculus Vulg; urbs et aedes a. villa PolAnt; neque urbs neque ager Mącz; urbs et pagus, vicus ac (et) oppidum a. pagus Modrz; tam civitas quam villa JanStat* [szyk 75 : 22] (90; 7); *BielŻyw* 162; *MiechGlab* 21, 74; *LibMal* 1549/150; *MurzNT Matth* 10/11; *KromRozm III* 14v; *Diar* 80 [2 r.]; *BielKom* A4; *LubPs* gg6v; *GroicPorz* a3v, k; *RejWiz* 82v; *Leop Ios* 18/24, 28, 19/6, 7, 15 (8); *BibRadz Num* 31/10, *Ios* 13/28, 19/6, 7, 15 (14); kthorzy przyciągli do Łęczyce/ wkoło ią zápaiili/ ále zamku dobyć niemogli/ iedno wsi y miáftá okoliczne palili *BielKron* 372, 43, 121v [2 r.], 155, 183v, 197v (18); *Praedia urbana, Folwárk* álbo wyłtawne budowanie bądź w mieyście bądź ná wsi. *Mącz* 508b, 37a; *Prot Cv; LeoPrzep* E2; *HistRzym* 130v; *RejZwierc* 79, 188; *BielSpr* 1v, 2; *BudNT Mar* 5/14, *Luc* 8/34; *ModrzBaz* 2v, 35v, 117; *KochPs* 106; Tákie y inne Ewánieliey S. łłowá/ gdy chodząc po wsiách y miáftách rozšiewał; Prufzacy łię śmiali *SkarŻyw* 356, 545; *StryjKron* 26 [2 r.]; *KochPieś* 38; *ArtKanc* O15; *GórnRozn* N2; *KochProp* 8, 11; *GostGosp* 24, 58 [2 r.], 165; *WujNT Matth* 9/35, 10/11, *Mar* 1/38, 5/14, *Luc* 8/34; *SarnStat* 514, 956, 972 [2 r.], 973, 974 [2 r.], 1047, 1169; *CzahTr* D3; *Rola/ kupiectwo y rzemiełło*. Tymi rzeczámí miáftá y wsi łtoią. *KlonFlis* A4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 92 r.; *w przeciwstawieniach* 23 r.; *w połączeniach niewspółrzędnych lub w różnych członach zdania złożonego* 11 r.].

»miasto, (i, a, albo, ani, takież) zamek; miasto z zamkiem; zamek z miastem« = *civitas et arx Vulg, Modrz, JanStat; civitas et castrum JanPrzyw, JanStat; urbs et munitio PolAnt; oppidum et arx Modrz; oppidum et castrum JanStat* [szyk 128 : 100] (219; 6; 3); *MetrKor* 37/2v, 3v; *MiechGlab* 36, 71; *LibLeg* 10/59v, 61; *GroicPorz* ii; *Zadnemu cudzoziemcowi miáftá áni zamku rządzić niedamy UstPraw* A4, H [3 r.]; *Oładziwłzy zamek y miáłtho Amurat rułzył łie do Adrynopolá* *BielKron* 249; *O łiemí Hegoieńskiey y o miáftách y zamkách iey*. *BielKron* 286, 69v, 75v, 83v, 91v, 120v (100); *Prot* D3v; *GórnDworz* Aa8v, Bb3v; *RejPos* 239v, 314; *BielSat* G; *KwiatOpis* A4, Bv [2 r.], B2, B2v [3 r.], B4 (11); *RejZwierc* 41v, 50, 152v, 247v, 255v, 260; á chczłzi Zamku dobywác álbo Miáftá/ przyłzańcowawłzy łie dobrze/ rozumieiac iefli mury dobrze obwárováne álbo párkány/ nie łłábo łie trzebá okázác z łtrzelbą do nich *BielSpr* 75, 39 [2 r.], 39v, 52v, 55, 61 [2 r.] (23); *BudBib* 2.Reg 24/7, 1.Mach 12/36; *MycPrz* II Dv; *Paprpán* 3v; *ModrzBaz* 30, 116; *SkarJedn* 49; *KochPs* 119; *StryjKron* A3v, 81, 115 [3 r.], 170 [2 r.], 225 (23); *KochJez* A3v; *W budownych miáftách/ zamkach/ máłom łie kochálá/ W przeltronym polu zówłze włzyłtkę vńność miáłá* *BielSen* 18, 14; *GórnRozm* E3, L4v,

M, M2; *KochProp* 12; *KochWr* 32; *ActReg* 4v, 12, 14; *OrzJan* 79; *SarnStat* 106, 136, 482, 483, 493 [2 r.] (24); *VotSzl* B, E4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 142 r.; w przeciwstawieniach 8 r.; w połączeniach niewspółrzędnych lub w różnych członach zdania złożonego 25 r.*].

»tak ziemstwo, jako miasto« (1): Ktorego theż czuyna praca [...] około pilney rady w rozmnożeniu Sprawiedliwości świętey/ y poştánowieniu rządu dobrego/ ták w Ziemśtwie iáko w Mieściche/ była ząwždy/ á teraz tym więcey iefth wżytkim Polakom iáko Słońce świetna. *GroicPorz* A4v.

Wyrażenia przyimkowe: »[ktoś] z miasta« = *mieszczanin* (1): w każdym tym rozdzieleniu, aby byli i duchowni i Panowie Rady i szlachta i z miasta *Diar* 95.

»za miasto« = *extra civitatem PolAnt; foras civitatem Vulg* (4): *BibRadz Lev* 14/53, *Tob* 10/7; *BielKron* 37; wyzędłzy poźzlińmy á wżyścy nas prowadźili z żonámi y z dźiatkámi áż zá miásto *WujNT Act* 21/5.

W przen (21) : *RejAp* 93 [2 r.], 149 [2 r.], 155, Ff3v; Ná táki [*naród*] fię vdał Kaim/ z swoim potomśtwem: y poźzło zniego miásto/ ábo rzecz pośpolita świecka/ y kroleśtwo ízátáńskie. *SkarŻyw* 268; Ale świat wżyśtek Miástem iefth mądreemu Widzeniu twemu. *KochTr* 16; Bábilonia iefth miásto dyabelńskie/ to iefth wżyśtek zbor niewiernych á niezbożnych ludzi *WujNT* 872, 21, 877.

W połączeniu z nazwą miasta (2): Zbior zálię niewiernych/ oto fłyśyż iz Pan zowie miástem Sodomy á Egiptu. *RejAp* 92v; Miásto wielkie Bábilonia znaczy zbor ábo zgromádenie ludzi potępionych *WujNT* 875.

Zwroty: »miasto zapalić« (1): oto fłyśyż iz cífz krolowie ktorzy fie z nią [*bestyją*] byli zbuntowáli y iedney myfli wżywáli/ y przeciwko Báránkowi kwoli iey byli powśtáli/ fámiśz ią pothym poczną w nienawiści mieć/ ták iz ią odrą/ obnáżą/ y ípułtośzą/ y miásto iey rozśzárpaią/ y náośtátek ogniem zápalą. *RejAp* 146.

»miasto zburzyć« (1): ták Pan Bog chcąc miásto ízátáńskie bálwochwáľstwo y ślepotę pogáńską zburzyć [...]: pośłał naprzod wfiec męczeńńki *SkarŻyw* [407].

Wyrażenia: »miasto Boga« (1): Aleście przyźli do gory Syon/ y do miáśtá Bogá [*civitaem Dei*] żywego/ do Ieruzálem [!] niebieskiego/ y do zgromádenia niezliczonych Aniołow. *BibRadz Hebr* 12/22.

»miasto Chrystusowe« (1): A zátym/ żeby fię wyprowadźili z tego Iudaźzowego grodu/ z tego Lichogrodu [*kalka z πονηρόπολις 'miasto, gdzie mieszkali złoczyńcy'*]/ (fercem y obyczáymi/ á nie nogámi) do miáśtá Chríśtuśowego ábo Dobrogrodu *KlonWor ded* **4.

»mocne miasto« (1): Nie niedbaycie rycerśtwo fláchetne ná tho/ iz Othoman trochę muru obálił około nas/ áleć fercá náźego nam zá tho nieobáli/ toć iefth namocnieyźze miásto/ gdzie zgodliwą myflą wżyścy łobie pomogą *BielKron* 249v.

»miasto święte« (1): A iáko cudnością y wdzyęcźnością przechodziła ine dzyewki [*Panna Maryja*]/ ták y náuka/ cnota/ y świątobliwością. Przeto miáśtu swoiemu świątemu dom ku mieźkáníu synowi íwemu w iey przybytku obrał. *BielKron* 136v.

»upadek miasta« (1): A iákoż tedy wyniść mamy z vpadku tego miáśtá przerzeczonego/ ták od Pána obiecánego/ będąc rośprośzeni po rozmaitych kráinach íwiátá thego? *RejPos* 260v.

»miasto wielkie« [szyk 1 : 1] (2): A wielkie to miáfto/ bo po wízytkim íwiátu rofypáne ieft/ gdyż thu Pan wíspominác raczy rozmáithe ludzi / narody/ ięzyki/ y pogány. *RejAp* 92v; *WujNT* 875.

Przen (127) :

a) *O społeczności wiernych żyjących i zmarłych; też o Kościele* (69) : *OpecŻyw* 69; *WróbŻolt* kk8; *CHwalebny* boze [...] racz vtwierdzic ferca náffe abychmyfie nigdy nieoblądzi od onego zebranego miáfta: do ktorego fie cińną wiedynoci wiary wílyfoy przełozeni y krolowie tego íwiata *RejPs* 72; *KromRozm III* G4v, G5; s tych dwu fynow Adámowych/ ty dwoie mieście początek napirwey wzyęły/ zyemskie y niebiekie (*marg*) Dwoie miáfto. (-) *BielKron* 3, L111; Tu iuz ílyfzimy co Apoftoł powieda/ iż po tyfiácu lat [...] od w niebo wítápienia Páńfkiego/ iż ma być rozwiązán ízáthan/ [...] áby zwodził ludzi po wízytkich káciech íwiátá tego/ á izby ie zwodził ná walki á ná burdy przeciwko zebrániu íwiętych Páńfkich/ y przeciwko miáftu vmiłowánemu od niego. *RejAp* [169]v, 170; *WujJud* 131; Potym ze íię to znácznie pokazáło że pod podobieńftwem tylko oney gory y miáftá/ duchowne miáfto i gorę wyftáwia/ to ieft ludzi zgodnie z íobą w iedney wierze y wyznániu miefzkáiących *CzechRozm* 120v; *SkarJedn* 10; Iákie miáfto ieft kościół Boży/ y co w nim zá ftany y íáfiedztwo. *SkarKaz* 633, 633b [4 r.], 634a [5 r.], b [3 r.], 636a.

miasto czego (1): Cztery ftany w mieście kościoła święte⁸⁰. *SkarKaz* 633b *marg*.

miasto czyje [w tym: *G sb i pron* (11), *ai poss* (9)] (20): Yáko y Ezáiafz dawno o tym prorokował/ imyeniem bofkim ku kołcyołowi ták mowýac. [...] Pothym będyelz názwan myáftem ípráwyedliwego/ myáftem wyernym. *KromRozm III* G4v, G5; Pothym będziefz názwano miáftem ípráwiedliwego *Leop Is* 1/26; *RejAp* 170, 170v, 171; A Hieruzálem co ieft inne⁸⁰/ iedno miáfto y kościół Chryftułow powírzechny *SkarJedn* 10. *Cf* »miasto Boga«.

W połączeniu z nazwą miasta Jeruzalem [w tym: *miasto, ktore jest nazwane* (1); *przy przypadku zależnym nazwa obca w N* (być może nieodmiennie) (7), *nazwa w przypadku zależnym* (2); *miasto + nazwa* (9), *nazwa + miasto* (2)] (11): Oto maż wykład kołcyoła tego/ gdzie mowi Pan: Iż włożę nań imię miáftá nowego Ieruzalem *RejAp* 41, 40v, 181v; *BudNT Apoc* 3/12; *NiemObr* 112; *WujNT Hebr* 12/22, s. 838, *Apoc* 3/12, s. 877; *SkarKaz* 633a [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: do miasta cisnąć się, przysta(wa)ć (3); *oblądzić się od miasta; deptać miasto, ucisnąć; miasto duchowne* (2), *niebieskie* (3), *umiłowane* (*miłe*) (7), *wdzięczne* (2), *wierne* (2), *zebrane, zgodne, ziemskie; imię miasta* (5), *mieszczanin, stan* (2), *uciśnienie; skupienie się do miasta*.

Zwroty: »miasto budować« (1): To miáfto buduie íam Bog iáko záslubił/ w którym iedny k drugim ípáia/ á w iedność Ducha odradza *ArtKanc* K11v.

»w mieście mieszkać« (1): Obáczmy iuz co zá pomocy y poftugi ty ftany [*tj. wierni żywi, anioły, dusze w niebie i w czyśćcu*] íobie ípolnie czynią: w iednym mieście y íáfiedztwie/ y w zgodzie y w miłości z íobą miefzkáiąc. *SkarKaz* 634b.

»ostąpić [= *otoczyć*] miasto« (1): A wyftápiłi thedy íą ná ízyrokość ziemie/ áby oítápiłi woyská íwiętych y miáfto ono vmiłowáne. *RejAp* 169v.

Wyrażenia: »miasto Boga, boże, pańskie« = civitas Dei *PolAnt, Vulg* (6 : 5 : 2): *LubPs* S2v; Miáfto miłe Páńskie kołcyoła iego. *RejAp* 170 *marg*, 40v, 181v, *Ee2*; *BudNT Apoc* 3/12; Ci íię zwáli fynmi

Bożymi [...] miałtem Bożem/ y kościołem iego. *SkarŻyw* 268, 206; *NiemObr* 112; *WujNT Hebr* 12/22, s. 838, *Apoc* 3/12, s. 877.

»miasto murem obtoczone« (1): Sámo to ieft miałto [kościół] murem mocnym/ obtoczone/ y wżelákimi do boiu duchowne⁸⁰ potrzebámi y żywnością opátrzone *SkarJedn* 2.

»miasto obronne« (1): Tákowe flugi kościoła Świętego/ tzálem Duch Święty zowie [...] Probołztzami [sprawiedliwości/ [...] áby miałtem obronnym/ filarmi żeláznymi y mury miedziánymi/ ná wżyftkíey ziemi/ byli poftánowionymi *KrowObr* 5v.

»miasto święte« [szyk 5 :1] (6): Toć yeft zbor álbo kołcyoł boga żywego [...]. Toć yeft ono śwyęte myáfto nowe zítępujące z nyebá od bogá *KromRozm II* t; Święty ma być kołcyoł. [...] Dla tego ij też Yan S. w obyáwyenyu zowye myáftem fwyęty. *KromRozm III* C6v; *RejAp* 90, 181v; *WujJud* 119v; *SkarJedn* 87.

»miasto wielkie« (2): A ták to miałto wielkie/ to ieft Kołcioł Páńfki/ nielza iedno muśi być ná troie rozerwano *RejAp* 139, 139.

»miasto [gdzie] założone« (1): Lácno powiáda/ tobie poznác y obaczýć miałto ná gorze záložone [...]. Bo kościół ieft Kátolicki *SkarJedn* 16.

»miasto złupione« (1): Iuż on [Antychryst] wżyftko odmienił/ iedno Imię zoftáwił/ Kościołem go miánuie/ gdyż on w nim wżyftko pfuie: Iuż tho Miáfto złupione/ będąc przed tym powážne/ wczýnił ie płácźliwe *ArtKanc* K9v.

Zestawienie: »O mieście Bożym« = *przekład tytułu dzieła św. Augustyna „De civitate Dei” (dzisiejszy tytuł przekładu: O państwie Bożym)* (3): *RejPosWiecz*² 91 marg, 95v marg; od tego brzemieniá ktore teraz nośi/ ciáło wyzwolone będzie/ y bárzo chybkie [...]: iáko S. Auguſtin w Księgách o Mieście Bożym/ y Hieronym ná Ezáiafzá Proroká piłąc/ iáwnie pokazáli. *KuczbKat* 95.

b) *O królestwie niebieskim* (49) : *RejPs* 191 [2 r.]; Braná też żadna inłza nie może być miánowána ktorąbyfmy do thego miałtá wniść mieli/ iedno on [Jezus Chrystus] ieft fortá/ on ieft wrotá/ on ieft drogá *RejAp* 181v; To thák wláfnie mamy rozumieć iż to miałto káżdemu narodowi s káżdey części fwiátá ieft wolnie otworzone *RejAp* 182v, 181v [2 r.], 182v, 184 [2 r.], 184v, 193; *RejPos* 237; *LatHar* 184, 601; *WujNT Hebr* 11/10, 16, *Apoc* 22 arg [2 r.]; Ieśliż tedy fáchmy pielgrzymy/ y do onego miałtá ciągniemy/ gdzie P. Bog náłz miełzka y tám okázuie chwałę fwoię. *WysKaz* 5, 11, 13. [Cf c) *KuczbKat* 80.]

W połączeniu z nazwą miasta (4): *RejPs* 172; Rácź weyźrzeć łáfkáwym okiem/ miłóſierdzia twego/ ná mię grzełznego człowieká/ [...] niebiełkie⁸⁰ onego miałtá twe⁸⁰ duchownego Bethleem/ wiára/ y wczýnkámi dobremi iákoźkolwiek fzukájące⁸⁰. *LatHar* 239, 595, 600.

W charakterystycznych połączeniach: *miasta oczekawać, szukać; brać się do miasta, ciągnąć, domieścić, przyść (wnieść, wchodzić)* (8), *przywieść, wleźć; miasto zgotować; miasto otworzone, przeźrozyste, ucieszne, wdzięczne, wysokie; spokojność miasta; dcprowadzony do miasta, przystęp* (2).

Zwrot: »zbudować miasto« (1): GDyżes raczył zbudować łobie miałto niebieskie fwoie [...] racz nad nami rofferzyc tak fwięte miłóſierdzie fwoie *RejPs* 217.

Wyrażenia: »fundamenty miasta« (1): ktorzy nam mieli záložýć ty fundámenty tego miałtá náłzego w ktorym mamy wżywác w dziwnych rołkołzách żywotá fwego wiecznego. *RejAp* [183]v.

»mury miasta« (1): A iż tu dáley Ian święty wypifuie drogość kámienia s ktorego łą ty fundámety záložone pod tymi mury thego miáltá Páńłkiego/ to ieft Zbiuru wiernych iego w oliádłóści wieczney iego oládzonogo/ toć nam znáczy drogość zbáwienia náłzego *RejAp* [183]v.

»miasto niebieskie« [szyk 4 : 2] (6): *RejPs* 172, 217; O Nabłogofłáwieńłze miełzkánie nawyźłzego miáltá niebieskiego Hieruzálem *LatHar* 595, 239, 595, 600.

»miasto pańskie, Pana naszego« (1 : 1): A toć ieft to miálto wdzięczne Páná náłzego/ á toć łą oni wybráni miełzczánie iego/ kthorzy wchodzą tymi branámi przez Pátřiárchy y Proroki otworzonemi *RejAp* 182v, [183]v.

»miasto święte« = *civitas sancta PolAnt, Vulg* [szyk 17 : 4] (21): *RejPs* 138v, 172; To yeft yedyna oblubyenicá oblubyeńcá onego/ [...] o ktorey teź Sálomon łpyewał w pyenyu pyenya: á myálto łwyęte/ Hyeruzálem nowe/ ktore Yan S. w obyáwyenyu widýzał/ z łtęmpuyące z nyebá *KromRozm III E6; Leop AAA2; BibRadz Apoc* 22/19; *RejAp* 89v, 175v [2 r.], 181v, [183]v, 184v, 193v, 195v; Y miálto święte deptác będą miełłęcy czterdziełci dwa. *BudNT Apoc* 11/2; *CzechEp* 126; O iáko wielkie rzeczy o tobie powiedźiano y nápiłano/ święte niebieskie miálto Hieruzálem. (*marg*) Wzdychánie do niebieskiej chwały. (–) *LatHar* 600; *WujNT Apoc* 11/2, 21/2, 10, 22/19, *Zzzzz2v*.

»założone miasto« (1): oczem tu ani włáfnie rozumiec ani przyemnie załługowac mozemy: az gdy nas raczyłz domiełcic do onego záložonego miálta ku wieczney chwale twoiey *RejPs* 129.

c) *O świecie; o życiu i dobrach doczesnych* (8) : *BibRadz Hebr* 13/14; *RejAp* 127; *RejPos* 241v; á iż miełzczánie ktorzy w nim [*kościel*] miełzkáią/ niemáią tu miáltá trwálego/ ále przyłzłego łzukáią. *KuczbKat* 80; *RejZwierc* 168v; *WujNT Hebr* 13/14.

W charakterystycznych połączeniach: miasto wykorzeńić; miasto mieszkające, trwające (trwale) (3).

Zwroty: »miasto spalić; miasto zapalone« (1; 1): Słuchayże nákoniec iáki ieft tobie dekret wydany [...] / iż miálto twoie zápalone być ma/ to ieft/ thá nędzna oliádłóść á nábycie twoie/ w niwecz fie obroćić ma *RejPos* 240. 240v.

»miasto zniszczyć« (1): łłuchay iáką zapłátę tákiemu káždemu opowiedác raczy/ miálto iego/ to ieft/ włzytki máiętnóści á ono márne nábycie iego zniłzczyć wywroćić/ z gruntu wykorzeńić/ á práwie iáko ogniem łpálic obiecał *RejPos* 240v.

d) *Wyrażenie:* »głównie miasto« = *to, co najważniejsze, tu: podstawowa nauka* (1) : Ztądże teź Philo powiedźiał/ Iż Geometria ieft główne miálto włzytkich Náuk. *GrzepGeom* A3v.

a. *Dzielnica, część miasta* (16) : dzieli ie [*Frankfurt*] rzeká ná dwoię álbo ná dwie miełce. *BielKron* 289v, 235.

W połączeniu z nazwą miasta [w tym: miasto ... wezwane (1); *zawsze: miasto + nazwa*] (4): *BielKron* 69v *marg*, 182v, 189v; *AEnea*, Miálto po tym Ianiculum, Wezwáne. *Mqcz* 4b.

Zwroty: »ubieżeć miasto« (1): Tegoż roku Mauryc obległ Mágdeburg miełfiácá Liłtopadá/ tám w nocy v biezał nowe miáltho *BielKron* 235.

»wydać miasto« (1): Ornán wydał miálto niłzłe Ieruzálem. *BielKron* 69v *marg*.

»wziąć miasto« (1): *BielKron* 69v *cf* »miasto niłzsze«.

»zapalić miasto« (2): Pothym fámi Mágdeburczánie drugie miálto zápalili/ kthore zową Sudeburg *BielKron* 235,233v.

Wyrażenie: »miasto niższe« (2): A gdy thám Dawid leżał z wojskiem swoim/ wzyął miásto nizsze przez wydanie Ornán Iebuzá *BielKron* 69v, 69v *marg*.

Zestawienia: *n-loc* »Nowe Miasto« (2): *BielKron* 235; A iż Ratufz ná ftárym mieście w Liwie zgorzał/ áby ná nowym mieście w Ratufzu odprawowané były [roki]/ pozwalamy *SarnStat* 739.

»rada miasta« (1): Zá tymi Krol Máximilian íam tylko pod podniebieniem szedł/ ktore podniebienie rádá miáftá ftárego w Prádze niefli. *BielKron* 328v.

n-loc »Stare Miasto« [szyk 4 : 1] (5): Ia N. slyvbuya, ífwam czełcz ífwam wyara ze ífya mám sthawycz wthorvnyv wítharim myełczye na rathufzu *MetrKor* 34/268, 37/2v; *BielKron* 328v; *SarnStat* 739 [2 r.].

b. *W Starym Testamencie garnizon wojskowy wraz z magazynami broni itp.; urbs quadrigarum Vulg, PolAnt; civitas equitum Vulg; urbs equitum PolAnt* (9) : *BibRadz* I 238d *marg*; A wísfytkie miáfteczka kthore kniemu przyflufzáły/ á beły bez muru/ obmurował: ták że y miáfteczka wozom/ y miáftá iezdzcom y co mu íe kolwie lubiło budować w Ieruzálem *Leop* 3.*Reg* 9/19, 2.*Par* 1/14; Y zebrał Solomon wozy y iezdne á miał tyfiąc y czterzy ftá wozow/ y dwánaście tyfięcy iezdnych/ ktorych iednę część miał w miáftach kędy wozy chowano/ á drugą część zoftawił przy íobie w Ieruzalemie. *BudBib* 2.*Par* 1/14.

Zwroty: »miasta pobudować« = *urbes aedificare PolAnt* [szyk 3 : 1] (4): y wízfytke miáftá kędy były wozy/ y miáftá gdzie też byli iezdni/ y wízfytke co íię podobáło Sálomonowi/ tho pobudował w Ieruzálem *BibRadz* 2.*Par* 8/6, 2.*Par* 8/4, 6.

»zborzyć miasto« (1): y zborzył Hyion/ Dan/ y Awelmaim/ y wízfytke miáftá obronne [*percusserunt ... omnes thesauros urbium*] w Neftalem. *BudBib* 2.*Par* 16/4.

Wyrażenia: »miasto mocne« (1): Bálááth też y wízfytke miáftá mocne [*urbes thesaurorum*] ktore iego były/ [...] pobudował w Ieruzálem *BibRadz* 2.*Par* 8/6.

»miasto obronne« = *urbs thesaurorum, thesaurus urbium PolAnt* (2): Pobudował też Tádmor ná pułczy/ y wízfytke miáftá obronne (*marg*) Abo miáftá kędy chowano ípizę y przyprawy woienne. (–) ktore pobudował w Emáth. *BibRadz* 2.*Par* 8/4; *BudBib* 2.*Par* 16/4.

c. *Obywatelstwo miasta* (1) : A przyftapiwízy Hetman/ rzekł mu: Powiedz mi íełlí ty íełt Rzymiánin? A on rzekł: Ták íełt. Y odpowiedział Hetman: Íam zá wielką fumnę tego miáftá doftał [*civilitatem hanc consecutus sum*]. *WujNT Act* 22/28.

d. *Wizerunek miasta; tu potrawa tak uformowana i dekoracje teatralne* (5) : *RejZwierz* [35]; Panię iedno Rzymfkie [...] dał ták vczynić z opłátkow álbo z márce panow miáfto ná podobieńftwo miáftá onego Kártágińfkiego. *RejZwierc* 60v; to miáfto málowáne Lwowem Niechay będzie. *CiekPotr* 3.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miasta (1): PÓd Kártágińfkim miáftem / panię zacne Rzymfkie/ Vczynił zá potrawę miáfto Kártágińfkie. *RejZwierz* [35].

Zwrot: »miasto wojować« (1): On niech miáftá woíuie/ co poczynił s chlebá. *RejZwierz* [35].

3. n-loc (27) :

Zestawienia: »Cesarskie Miasto« = *Carogród, dziś Istambul* (2): y to im záwždy w głowie tkwiáło/ iż ták ma być głowá duchowieńftwá gdzie íię przeniołłá głowá świeckiego pánowania Rzymfkiego/

to ięst w Cárogradzie: ktory wielkim y Cefarfkim miálfem y nowym Rzymem zwany był. *SkarJedn* 174, 168.

»Miasto Cesarskie« = *Cezarea, tu: Filipowa (1)*: GDy przyšzedł Pan Iezus do miálfthá Cefárfkiego kthore zwano Filipowym/ pythał zwolennikow íwoich *RejPos* 299v.

»Nowe Miasto« = *różne miejscowości w Polsce (14)*: *ZapMaz VII G* 1/385v; *MetrKor* 59/77v; *LibMal* 1543/69; Tegoż roku Kázimierz [...] zebrał lud wielki przeciw iemu z Litwy/ s Tátar/ y s Polfki [...] / ciągnął s tym ludem z nowego miálfthá przez Mítow *BielKron* 395v, 388; Zálécenie Ianá Herbeftá; z Nowého miálfthá Ruškiého/ rodaká. *BiałKat* 361 *marg*, 361; *StryjKron* 692; y potym ie [artykuły] ná głównieyfze Seymy do Nowého miálfthá/ y do Kołá/ y do Wárfzawy iáko gdzie w którém części korony nászey ftárádawny zwyczaj ięst/ znošili *SarnStat* 31, 123, 268, 299, 906, 930.

»Nowe Miasto« = *Wiener Neustadt (6)*: Rychło potym wyiecháli zá Cefárzem Krolowie do Nowego miálfthá *BielKron* 414v, 315, 414v; Occupował Mathiasz Krol Śląsko y Murawę nie wzruszała się Rzesza aco więcey ex membro Impery wziął y Wiedeń y nowe Miasto *ActReg* 5v, 7, 125.

»Nowe Miasto Korczyn« (2): Dan w Nówym Mieście Korczynie/ w Piątek blizfy przed Niedzielą Głuchą/ Roku Páńfkiego Tyśiácného/ czteréchfietného/ siedmdzieśiátego czwartego. *SarnStat* 907, 1213.

»Stare Miasto« = *Civitavecchia (1)*: Ia Ludwik Cefarz/ dáię tobie błogofławionemu Piotrowi Kxiáżećciu Apofstolfkiemu [...] miáfto Rzym: y ze wšyfłkim práwem/ y ze wšyfłkimi ziemiámi/ Miáfty Porthy/ y Morfkiemi mieifcámi Hetruryifkiemi y tám w pośrzodku ziemie Stáre Miáfto/ Lázníá Krolewfká: Witerbium/ Soánám *KrowObr* 31.

»Wilcze Miasto« (1): Lycopolis, Wilcze mięfo [*lege*: miasto]. *Civitas AEGypti. Mącz* 202a.

Synonimy: 1. *miejsce, plac*; 2. *grad*.

Cf DOSICHMIAST, DOTYCHMIAST, NATYCHMIAST, ODTYCHMIAST